

وضعیت، ضرورت و کاربرد آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران: دیدگاه فرماندهان ارشد

پریسا دفتری فرد^{۱*}، مهدی کوشا^۲

چکیده

آموزش زبان خارجی بخش اصلی سیستم آموزشی همه کشورهای جهان به ویژه در عصر ارتباطات است. شکی نیست که زبان انگلیسی در دهکده جهانی، زبان میانجی است. به دلیل درک نقش و اهمیت زبانهای خارجی در زمینه دفاع و همکاری نظامی با سایر کشورهای جهان، این پژوهش به بررسی وضعیت آموزش زبان انگلیسی^۴ (ELT) در دانشگاه‌های نظامی می پردازد. بدین منظور، ۱۲ نفر از فرماندهان ارشد ارتش ج.ا. ایران با مدرک کارشناسی ارشد یا دکترا آشنا با مسائل آموزشی، مقدمات، محدودیت‌ها موانع و چالش‌های موجود و فراروی دانشگاه‌های نظامی در یک مصاحبه نیمه ساختار یافته به سؤالاتی در مورد وضعیت، نقش، اهمیت و ضرورت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران و اقداماتی که می بایستی از جانب فرماندهان ارشد در خصوص بهبود، توسعه و ارتقاء کیفیت آموزش زبان انگلیسی در این دانشگاه‌ها صورت گیرد پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی بدست آمده از مصاحبه‌ها براساس "تحلیل محتوا"^۵ نشان داد وضعیت برنامه آموزش زبان در دانشگاه‌های نظامی در برخی جنبه‌ها نسبتاً موفق است ولی تا رسیدن به وضعیت مطلوب هنوز فاصله دارد و برای استاندارسازی و بهبود کیفیت آموزش مبتنی بر سیاست گذاری‌های کلان آموزشی نیاز به توسعه برنامه ای راهبردی، منسجم و هدفدار و فراهم نمودن مجموعه ای از شرایط است. شش مقوله ی استخراج شده عبارتند از زبان ارتباطات حرفه‌ای، زبان میانجی نظامی، توانش بین فرهنگی نظامی، فعالیت های همکوشانه، سیاست گذاری آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح، و بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه نظامی که هر کدام با توجه به نظریات مطرح در آموزش زبان بحث و بررسی شدند.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان انگلیسی؛ زبان میانجی؛ توانش بین فرهنگی؛ ارتباطات حرفه‌ای

۱. استادیار، مرکز تحقیقات زبان انگلیسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (* نویسنده

مسئول) pdaftaryard@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری آموزش زبان انگلیسی، مرکز تحقیقات زبان انگلیسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد

اسلامی، تهران

3. Lingua Franca 4. English Language Teaching 5. Content Analysis 6. Cross-Cultural Competence

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و لازمه‌ی اجتماعی بودن استفاده از "زبان" به عنوان ابزاری کارآمد برای برقراری ارتباط با دیگران است. به گفته‌ی عباسیان و فرجی آستانه (۱۳۹۳)، زبان مهمترین نهاد اجتماعی و وسیله‌ی برای بیان افکار و احساسات انسان‌ها است؛ لذا آموزش مهارت‌های زبانی نه تنها در تعلیم و تثبیت روابط اجتماعی موثر است بلکه می‌تواند به تسهیل و افزایش یادگیری سایر دروس نیز کمک کند. به همین علت در حال حاضر بسیاری از سرمایه‌های مادی، معنوی و انسانی از سوی کشورها و سازمان‌ها به آموزش زبان خارجی اختصاص داده می‌شود به طوری که آموزش زبان خارجی بخشی از نظام آموزشی کشورها گردیده است. افزون بر این، انگلیسی رایج ترین زبان خارجی است که برای ارتباطات در جهان استفاده می‌شود و شکی نیست که این زبان در دهکده جهانی، زبان میانجی است و در حال حاضر درصد قابل توجهی از منابع علمی و اطلاعاتی نیز به همین زبان انتشار می‌یابند بطوری که این زبان در علوم، سیاست، تجارت، پزشکی، کنفرانس‌ها، تعاملات و مراودات بین‌المللی و فن آوری های جدید زبان بین‌المللی محسوب می‌شود. بنابراین زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی در تولید، ذخیره و انتقال دانش و در نهایت توسعه و پیشرفت جامعه‌ی بشری و آگاهی از پیشرفت های علمی نقش مهمی ایفاء می‌کند.

به نقل از علوی مقدم و خیرآبادی (۱۳۹۱)، سیاستگذاری در حوزه آموزش زبان خارجی از مهمترین موضوعات کلان مرتبط با آموزش زبان و زبانشناسی کاربردی محسوب می‌گردد که از یک سو با توجه به نقش مهمی که یادگیری و دانستن زبان های خارجی در موفقیت فردی و اجتماعی فراگیران در سطح ملی و بین‌المللی ایفا می‌کند و از سویی دیگر ضرورت حفظ و تقویت ارزش ها و باورهای مذهبی و ملی افراد در دهکده جهانی، می‌تواند تأثیرات بلند مدت و عمیقی بر نسل‌های مختلف یک ملت داشته باشد. بر همین مبنا، در دورانی که ضرورت ایجاد تحول بنیادین در آموزش و پرورش کشور در عالیترین سطوح مورد تأکید قرار گرفته است سیاستگذاری های کلان فرهنگی و آموزشی به عنوان خط مقدم و سرمنشاء تحولات فرهنگی و آموزشی، نقش انکارناپذیری در آینده علمی ایران اسلامی ایفا می‌کنند و در حال حاضر شاهد تدوین اسناد و سیاستگذاری های زیربنایی و بسیار مهمی از جمله "سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران"، "سند نقشه جامع علمی کشور" و "سند تحول راهبردی نظام تعلیم و تربیت" هستیم که هدایتگر و زمینه ساز تحقق تحول بنیادین در عرصه

تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران می باشد که نقشه راه و قطب نمای حرکت نهادهای فرهنگی و آموزشی کشور محسوب می گردند.

اهم اهداف مورد نظر اسناد کلان در حوزه های مربوط به آموزش زبانهای خارجی عبارتند

از:

- ارتقای سطح علمی کشور به عنوان اولین کشور در زمینه ی دانش و فناوری در منطقه تا سال ۱۴۰۴؛
- ارتقای کشور به سطح الهام بخشی و تاثیر گذاری علمی در سطح بین الملل؛
- توانایی ایجاد ارتباط و تعامل با نهادهای علمی بین المللی به ویژه نهادهای منطقه ای و جهان اسلام؛
- تحول در شیوه آموزش زبان های خارجی به ویژه زبان انگلیسی.

برای رسیدن به این اهداف مهم و کاربردی، برنامه درسی ملی در حوزه آموزش زبانهای

خارجی به صورت بالقوه توانایی برآورده کردن بخش عمده این اهداف را دارا می باشد.

با در نظر گرفتن ایران، به عنوان کشوری در حال توسعه در بسیاری از حوزه ها مانند صنعت، فناوری و نظامی، اهمیت آموزش زبان های خارجی بویژه انگلیسی در ایران نیز افزایش یافته است (عباسیان، شیرمحمدی و نیکویی، ۱۳۹۰). در حوزه نظامی، تقویت و بهبود سطح زبان انگلیسی به عنوان یکی از مهم ترین نیازهای آموزشی نیروهای مسلح در دنیای ارتباطات و اطلاعات برای استفاده حداکثری از منابع موجود، تعامل با سایر کشورها و در راستای حضور مقتدرانه در آبهای آزاد و دیگر مرزهای بین المللی جهت ایجاد امنیت و حفظ منافع ملی ج.ا. ایران، آموزش زبان انگلیسی به عنوان یکی از نیازمندی های اصلی این حوزه از اهمیت بسزائی برخوردار است.

افزون براین، بالا بودن سطح مهارت و تسلط کارکنان به زبان انگلیسی تأثیر مثبتی بر انجام

ماموریت های نظامی دارد. بنابراین یادگیری زبان های خارجی در سال های اخیر به یک نیاز ضروری و مبرم نیروهای مسلح تبدیل شده و رویکرد و توجه ویژه ای در جهت ارتقا توانایی و مهارت زبان خارجی در بین کارکنان نظامی مشاهده می شود. احمدی پور (۱۳۸۷) در مقاله ای از منظر سیاست زبانی به لزوم اتخاذ سیاست زبانی (به مثابه هدف گذاری) در مواجهه با زبان انگلیسی در ایران اشاره نموده و خواستار تدوین چارچوبی برای سیاست زبانی در کشور گردیده است. به گفته ی او، به طور کلی جهانی شدن تحت تأثیر دو ابزار جدانشدنی "فن آوری" و "زبان انگلیسی"

قرار گرفته و مهارت یافتن در استفاده از این ابزارها به معنای مهارت در سواد جهانی است. تقریباً همه کشورهای در مواجهه و واکنش به تغییرات سریع ناشی از جهانی شدن، سعی نموده اند تا در حد توان خود را به این دو مهارت تجهیز نمایند. اسپالسکی^۱ (۲۰۰۴) بر این باور است که سیاست زبانی در برگیرنده برنامه‌ریزی زبانی (به مثابه اجرای سیاست‌ها) است و امروزه زبان انگلیسی به عاملی تبدیل شده که باید در سیاست‌های زبانی هر جامعه‌ای بدان توجه ویژه‌ای گردد. علاوه بر این، نونان^۲ (۲۰۰۳) اظهار می‌دارد تبدیل زبان انگلیسی به زبانی جهانی بر هرگونه سیاستگذاری و برنامه‌ریزی زبانی به طور جدی در هر جامعه‌ای تأثیرگذار خواهد بود.

۲. پیشینه پژوهش

۲.۱ زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی جهانی

نیاز به یک زبان میانجی در بین جوامعی که فاقد زبان مشترک می‌باشند قرن‌هاست که وجود داشته است (هابرلند، ۲۰۱۱). از زبان انگلیسی میانجی اغلب به عنوان یک زبان ارتباطی بین جوامعی که زبان مادری مشترک ندارند و برای ارتباط بین فرهنگی در میان زبان‌های مختلف نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد (سیدل‌هوفر، ۲۰۰۵).

ماتسودا و فردریک (۲۰۱۱) انگلیسی میانجی را بیشتر یک زبان کاربردی می‌دانند تا یک گونه زبانی. پارک و وی (۲۰۱۱) "انگلیسی میانجی را یک نوع فعالیت که شرکت‌کنندگانی با پیشینه زبانی مختلف در آن با هم ارتباط برقرار می‌کنند" تلقی می‌نمایند (ص ۳۶۰). زبان انگلیسی به دلیل ایفای نقشی طولانی در یکپارچگی عناصر زبانی و فرهنگی در بسیاری از قسمت‌های دنیا محلی و بومی شده است (جنکینز، ۲۰۰۹؛ کاپرو و اسمیت، ۲۰۰۹).

ارتباط زبان انگلیسی با موضوعاتی چون جهانی سازی باعث شده از چند دهه پیش این زبان به عنوان یک زبان بین‌المللی شناخته شده و جایگاه یک زبان میانجی را کسب نماید (رایت، ۲۰۰۴). گستردگی کاربران و کاربردهای زبان انگلیسی به گونه‌ای است که عده‌ای معتقدند این زبان در مقام یک زبان جهانی به هیچ گروه خاصی از سخنگویان تعلق ندارد (کریستال، ۲۰۰۳). این زبان نه تنها زبان میانجی جهانی در عرصه‌های تجارت و اقتصاد، سیاست و روابط بین‌الملل،

۱ Spolsky, B

۲ Nunan, D

تکنولوژی، رسانه های دیداری و شنیداری، آموزش، اینترنت و فضای مجازی، فرهنگ عامه و بسیاری حوزه های دیگر محسوب می گردد.

گل احمر و عموزاده (۱۳۸۸) تعاریف متعددی برای زبان میانجی ارائه نموده اند که در اینجا به چند نمونه از آنها اشاره می شود:

- هر گاه با زبانی برخورد کنیم که به طور مشترک به وسیله افرادی با زبانهای مادری مختلف مورد استفاده قرار می گیرد، می توان آن زبان را زبان میانجی نامید (سامارین، ۱۹۶۸، ص ۶۶۱)
  - زبان میانجی اصطلاحی است در جامعه شناسی زبان برای اشاره به زبان کمکی که ارتباط معمول و روزمره میان افرادی با زبانهای مادری متفاوت را ممکن می سازد (کریستال، ۲۰۰۳، ص ۲۷۱)
  - زبان میانجی زبانی است که معمولاً میان افرادی با زبانهای مادری متفاوت مورد استفاده قرار می گیرد بدین منظور که ارتباط میان افراد آسان گردد (واردو، ۲۰۰۶، ص ۵۹)
- این سه تعریف از بسیاری جهات شبیه یکدیگر هستند اما آنچه که در این سه تعریف مشترک است مساله زبان های مادری متفاوت است. سامارین (۱۹۶۸) چند زبانگی را یکی از عواملی می داند که به رشد و گسترش زبان های میانجی کمک می کند و در این شرایط داشتن ارتباط و تعامل بیش از پیش اهمیت پیدا می کند و استفاده از زبانی که قادر به برقراری ارتباط و تعامل باشد به یک ضرورت تبدیل می شود که نشان دهنده اهمیت استفاده از زبان میانجی می باشد. لذا فارغ از نوع نگرش ها و جهت گیری های فکری در بین صاحب نظران، این باور مشترک وجود دارد که در عصر حاضر زبان انگلیسی به دلیل یافتن جایگاه، کارکرد و تأثیرگذاری های خاص خود، نیازمند آن است تا در هر جامعه ای متناسب با شرایط سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی خود مورد توجه قرارگیرد، به نحوی که در قالب سیاست یا برنامه ای مدون و کارآمد با آن مواجهه صورت گیرد (آقاگل زاده و داوری، ۱۳۹۳).

۲,۲ آموزش زبان انگلیسی (ELT)

به گفته‌ی لورینکزوا (۲۰۱۰)^۱؛ آموزش زبان انگلیسی (ELT) به آموزش زبان انگلیسی به گویشوران سایر زبان‌ها اشاره دارد. در جایی دیگر الیس^۲ (۱۹۹۷) معتقد است که یادگیری زبان با فراگیری زبان متفاوت نیست. در واقع از نظر الیس در هر نوع آموزش زبان فراگیری زبان رخ می‌دهد. مهم فرایندی است که در ذهن به هنگام یادگیری ایجاد می‌گردد.

نظریات بسیار زیادی در رابطه با آموزش و یادگیری زبان در جهان وجود دارد. مهمترین تفاوتی که بین نظریات مختلف یادگیری زبان وجود دارد به بحث ارتباط و محیط برمی‌گردد (ون لیبر^۳؛ ۲۰۰۰؛ پوهنر^۴ و نگ^۵؛ ۲۰۲۰). اهمیت ارتباط و محیط در بحث آموزش زبان به قدری زیاد است که تقریباً تمامی نظریات نوین آموزش زبان، ارتباط را مرکز اصلی آموزش در نظر می‌گیرند. امروزه آموزش زبان انگلیسی از رویکرد دستورزبان-محور سنتی به رویکرد ارتباطی تغییر یافته است که در آن آموزش زبان به استفاده معنی دار از زبان در زمینه‌های مختلف اجتماعی متمرکز شده است^۶ (جانتنی، ۲۰۱۹، ص ۱۰). این جنبش، معلمان زبان را تشویق نموده تا از موضوعات جهانی به عنوان زمینه‌ای برای توسعه و بهبود زبان و مهارت‌های اجتماعی زبان‌آموزان خود استفاده کنند. از نظر او، روندهای اصلی در زمینه آموزش زبان نشان داده است که اهداف آموزش از استفاده دقیق از زبان به استفاده موثر از زبان تغییر کرده و تأکید فراوانی بر محتوای معنی‌دار که مرتبط با نیازها و بافت‌های زبان‌آموزان است می‌نماید. همچنین موضوعات جهانی به عنوان محتوای آموزش زبان انگلیسی نیز مورد توجه قرار گرفته است. به طور کلی، این حوزه به سمت یادگیری جامع‌تر، دستیابی به آگاهی جهانی و بهبود تعامل بین‌المللی در حال حرکت است.

به گفته‌ی پینر^۶ (۲۰۰۹) بسیاری از معلمان معتقدند که هدف از آموزش زبان، پرورش زبان‌آموزانی ماهر و متفکرانی انتقادی است که بتوانند شهروندانی مبتکر و خلاق در جامعه جهانی

---

۱. Lorinczova, K.

۲. Ellis, R.

۳. Van Lier, L.

۴. Poehner, M

۵. Wang, B

۶. Pinner, R. S.

باشند. بنابراین، اهداف آموزش زبان انگلیسی از تمرکز صرف بر توسعه مهارت‌های زبانی به پرورش زبان آموزشی کارآمد و ماهر در ارتباط و تعامل با بستر جهانی و همچنین ایجاد حس مسئولیت اجتماعی در آنها تغییر کرده است. علاوه بر این، پینر (۲۰۰۹) معتقد است که بسیاری از معلمان زبان از محتوای منابع محلی و جهانی میان‌رشته‌ای و بین رشته‌ای در آموزش خود استفاده می‌کنند، بنابراین زبان آموزان، بافت اجتماعی و زبان انگلیسی را همزمان یاد گرفته و دیدگاه‌های متعدد و درک چند فرهنگی به دست می‌آورند که این مساله مورد توجه محققان اخیر نیز بوده است. بر اساس محتوایی که ارزش آموزش دارد، تعداد فزاینده‌ای از معلمان به موضوعات جهانی علاقه‌مند هستند که می‌تواند نیاز زبان آموز به محتوای معنی‌دارتر را برطرف کند.

۲,۳ آموزش زبان انگلیسی در ایران: وضعیت و ضرورت‌ها

به نقل از فرهادی، هزازه و هدایتی^۱ (۲۰۱۰)، پس از جنگ جهانی دوم، آموزش زبان انگلیسی در سراسر جهان یا به عنوان تنها زبان خارجی و یا یکی از زبان‌های خارجی در جهان گسترش یافت و این موضوع باعث شد که در دوران سلسله پهلوی (۱۹۲۵-۱۹۷۹) به علت روابط نزدیک سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی بین ایران و ایالات متحده، غرب‌زدگی در کشور ایران سرعت یابد. در آن زمان، آموزش زبان انگلیسی به یک نیاز اجتماعی تبدیل شد و بسیاری از موسسات خصوصی زبان انگلیسی تأسیس گردیدند، هزاران دانشجوی ایرانی برای دریافت مدارک تحصیلی بالاتر به دانشگاه‌های آمریکا اعزام شدند، بسیاری از دانشگاه‌های ایران با دانشگاه‌های آمریکا ارتباط برقرار کردند که در نتیجه آن اعطای بورسیه تحصیلی به دانشجویان ایرانی جهت گذراندن مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه‌های آمریکا را تسهیل کرد (فرهادی، هزازه و هدایتی، ۲۰۱۰).

تلفسون^۲ (۱۹۹۱) به بررسی وضعیت آموزش زبان در دو مقطع پیش و پس از انقلاب در ایران پرداخته و به آن تاکید نموده است. از نظر او، آموزش این زبان به نحو قابل توجهی با دیدگاه و نگرش حاکمیت مبنی بر امروزی شدن ارتباط مستقیمی داشته و به همین علت از نیمه

---

۱. Farhady, H., Hezaveh, F. S., & Hedayati, H.

۲. Tollefson, J. W.

دهه‌ی ۱۹۵۰ تا پیروزی انقلاب اسلامی زبان‌انگلیسی به رایج‌ترین زبان خارجی در حوزه‌های مختلف از جمله تجارت، تحصیلات و رسانه تبدیل گردید. تلفسون در بررسی وضعیت زبان‌انگلیسی پس از انقلاب اسلامی، معتقد است که استفاده از این زبان در حوزه‌های مختلف علمی، تجارت، دولت و ارتش کم‌رنگ‌تر شد. بیمن^۱ (۱۹۸۶) نیز با بررسی جایگاه زبان‌انگلیسی در دوران پیش و پس از انقلاب اسلامی معتقد است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، وابستگی به زبان‌انگلیسی را به نوعی وابستگی به غرب می‌دانستند اما با گذشت بیش از سه دهه شواهد بیانگر این است که در سال‌های اخیر توجه خاصی به زبان‌انگلیسی شده است به طوری که زبان‌انگلیسی به آرامی در حال یافتن جایگاه خود در جامعه ایران است و دیگر تنها در قالب یک عنوان درسی نمی‌گنجد و ضرورت آن اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

بنا به گفته‌ی خوبچندانی^۲ (۲۰۰۸)، در حالی که اکثر کشور های جهان تا کنون با حمایت از فضاهای آموزشی دو زبانه و چند زبانه به مسائل جهانی و بین‌المللی شدن پاسخ مثبت داده اند کشور ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برای حفظ وحدت و هویت ملی در بین نسل دانش‌آموز تمایلی به حرکت در این مسیر نداشته و ایران بیش از پیش محافظه‌کار شده بود و دلیل اصلی این امر، سیاسی شدن موضوع زبان پس از انقلاب اسلامی و ترس از زبان‌انگلیسی به عنوان تهدیدی برای زبان فارسی و فرهنگ اسلامی بود. در نتیجه، بر اساس روابط سیاسی بین ایران و کشورهای اروپایی و عدم رابطه‌ی سیاسی با آمریکا، سیاست‌گذاران آموزشی طرحی را برای یادگیری و آموزش پنج زبان خارجی آلمانی، فرانسوی، ایتالیایی، اسپانیایی و روسی ارائه دادند. اما به دلیل کمبود معلم و کتاب‌های درسی برای آموزش این زبان‌ها در مدارس، زبان‌انگلیسی غالب‌ترین زبان خارجی در دبیرستان‌ها بوده است. بعداً، زبان‌انگلیسی به برنامه‌درسی دانش‌آموزان اضافه گردید و چند ساعت به آموزش زبان‌انگلیسی اختصاص داده شد و تدریس درس زبان‌انگلیسی به طور رسمی از سال اول راهنمایی آغاز شد.

البته اگر چه، آموزش زبان‌انگلیسی از ابتدای دوره‌ی هفتم (اول راهنمایی نظام قدیم) آغاز می‌شود، تمرکز اکثر کلاس‌های زبان در آموزش و پرورش و مدارس دولتی بر دستور زبان، خواندن

---

۱. Beman, W. O.

۲. Khubchandani, L.

و درک مطلب و لغت است. بر اساس یافته‌های اکستام و سروندی^۱ (۲۰۱۷)، برنامه درسی دوره راهنمایی با تاکید زیاد بر تشخیص حروف الفبا، تلفظ و آموزش واژگان بر توسعه مهارت‌های اولیه زبان انگلیسی متمرکز است در حالیکه در دوره دبیرستان، تمرکز بر درک مطلب، دستور زبان و واژگان است و نوشتن؛ در حقیقت مهارت‌های گوش دادن و صحبت کردن تقریباً نادیده گرفته می‌شوند. در نتیجه، مهارت‌های ارتباطی دانش آموزان ضعیف بوده و فقط زبان آموزانی که فرصت و توانایی شرکت در کلاس‌های آموزشی موسسات خصوصی را دارند می‌توانند به خوبی به زبان انگلیسی ارتباط برقرار کنند.

به گفته‌ی آفاگل زاده و داوری (۱۳۹۳)، با نگاهی به اسناد و برنامه‌های موجود جامعه ایران درمی‌یابیم که آموزش زبان انگلیسی با وجود اهمیت و تناسب آن با نیازهای راهبردی جامعه، همچنان مغفول مانده و نه تنها سیاست یا برنامه‌ای مجزا و کارآمد در این خصوص تهیه و تدوین نشده بلکه بررسی اسناد فرادستی بیانگر ضعف‌ها، ناهماهنگی‌ها و تعارض‌های جدی در این زمینه است. احمدی‌پور (۱۳۸۷) نیز بر این باور است با وجود اهمیت آموزش زبان انگلیسی، برنامه و سیاست مشخص و مدونی درخصوص چگونگی به کارگیری این زبان که ضمن استفاده از مزایای آن به دنبال کاهش و یا رفع تأثیرات فرهنگی و هویتی آن باشد، وجود ندارد. از نظر او، برنامه ریزی و مدیریت زبان به ویژه زبان انگلیسی که با وجود همه منافع سیاسی و اقتصادی اش، تهدیدی آشکار برای هویت و فرهنگ ملی ما لحاظ می‌گردد، از وظایف دولت است.

رحیمی و نبی‌لو (۱۳۸۷) نیز با تحلیل کیفی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و سیاست‌های کلی برنامه چهارم و پنجم توسعه و مطابقت آنها با حوزه آموزش زبان انگلیسی ضمن ناقص خواندن سیاست‌ها بر لزوم بازنگری اساسی، اصلاح متون، برنامه‌ها و روش‌های آموزش زبان انگلیسی در سطح ملی تأکید کردند. علاوه بر این، کیانی، میرشمسی و نویدنیا (۲۰۱۰) نیز در بررسی اسناد بالادستی چشم‌انداز بیست‌ساله، سند ملی آموزش و... ضمن ناهماهنگ خواندن این دسته از اسناد، با استناد به سند ملی آموزش، دانستن زبان‌های خارجی را یکی از دو محور اصلی سواد در هزاره سوم معرفی می‌کنند.

۲,۳ آموزش زبان خارجی در محیط نظامی ایران

امروزه آموزش زبان انگلیسی به یکی از دروس اصلی در دانشگاه‌های نظامی در سراسر جهان تبدیل شده و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران نیز نه تنها از این قاعده مستثنی نبوده، بلکه پیش‌تاز این اصل در ایران بوده است؛ چرا که قدمت و سابقه آموزش زبان‌های خارجی در این سازمان عظیم و پر سابقه، به ویژه در نزاجا، به پنجاه سال قبل برمی‌گردد (عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰). بر اساس بند ۴۲ سیاست‌های تربیتی و آموزشی مندرج در نظام جامع تربیت و آموزش آجا مبنی بر "اهتمام به آموزش زبان‌های خارجی مورد نیاز آجا به ویژه زبان انگلیسی و عربی"، به‌روزمودن آموزش‌های کاربردی به منظور توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید (نظام جامع تربیت و آموزش آجا، ۱۳۹۴).

با افزایش روزافزون مأموریت‌های نظامی نیروهای مسلح، رویکرد افزایش توانایی و مهارت زبان‌خارجی کارکنان نظامی و آموزش زبان‌خارجی در دانشگاه‌های نظامی ایران مورد توجه قرار گرفته است. اما همانند دیگر دانشگاه‌های ایران، بسیاری از معلمان در دانشگاه‌های نظامی هنوز از مدل یادگیری "رفتارگرایانه" استفاده می‌کنند که یادگیری با آزمون و خطا، تکرار، تمرین، بازخورد فوری و یک سری اهداف کوچک صورت می‌گیرد. به نقل از جین و کورتازی (نقل شده در ماستفا؛ ۲۰۱۲، ص ۲۸۴)، "روشهای سنتی معلم-محور بر نقش معلمان در کلاس تأکید می‌کند و باعث ترویج یادگیری طوطی وار، آموزش زیاد دستور زبان یا توضیح واژگان می‌شود" و دانش‌آموزان را به عنوان ذینفعان اصلی آموزش در نظر نمی‌گیرند؛ در نتیجه، این روش‌ها توانش درک زبانی و گفتمانی زبان‌آموزان را بهبود نمی‌بخشند. به عبارت دیگر، معلمان بیشتر بر انتقال دانش در مورد زبان تأکید می‌کنند در حالی که پیشرفت و بهبود توانایی‌های زبانی دانش‌آموزان را نادیده می‌گیرند. در حالی که یادگیری زبان‌خارجی فقط به دانستن "واژگان و قواعد ترکیب" آنها مربوط نمی‌شود بلکه بیشتر با توانایی برقراری ارتباط با دیگر افراد در بستر خاص اجتماعی، فرهنگی یا توانایی کاربرد زبان همبسته است.

به نقل از عباسیان، شیرمحمدی و نیکویی (۱۳۹۰)، در حال حاضر کلاس‌های زبان عمومی در دانشگاه‌های نظامی بر مهارت‌های ترجمه، خواندن و درک مطلب و کسب دانش لغت و گرامر

۱. Jin, L. & Cortazzi, M.

۲. Mustafa, E. R.

متمرکز بوده و مهارت صحبت کردن (مهارت‌های ارتباطی) که یکی از مهارت‌های مهم برای افراد نظامی است، جایگاهی در هدفگذاری‌های گروه‌های زبان دانشگاه‌ها ندارد زیرا با توجه به محدودیت‌های زمانی که برای دانشجویان دانشگاه‌های نظامی وجود دارد و ارائه درس زبان تنها در قالب یک درس ۳ واحدی، قابلیت تمرکز روی این مهارت عملاً غیر ممکن است.

این در حالیست که در کشورهای توسعه یافته آموزش زبان دوم از اهمیت خاصی برخوردار است. انگلفسکی و هادری^۱ (۲۰۱۴) اظهار داشتند کیفیت یادگیری در دانشگاه‌های نظامی به منظور ارتقاء و افزایش سطح اثربخشی و عمق دهی به فرآیند یاددهی - یادگیری و پاسخگویی مؤثر و به موقع به نیازهای متعدد و پیچیده ملت‌ها برای حفظ استقلال و دفاع از حریم زمینی، هوایی و دریایی از طریق برنامه‌ها و آموزش‌های مستمر و پیوسته انجام می‌شود. به دلیل درک نقش و اهمیت زبانهای خارجی در زمینه دفاع و همکاری نظامی با سایر کشورهای جهان، بهبود کیفیت آموزش و یادگیری زبانهای خارجی در دانشگاه‌های نظامی از اهمیت بسزائی برخوردار است. به گفته ی گیلمن و هرولد^۲ (۲۰۰۲)، تبیین و طراحی دوره‌های آموزش نظامی با کیفیت در سطح ملی و بین‌المللی به توسعه و بهبود افق‌های تدوین شده به منظور پیشرفت آموزش نظامی کمک شایانی خواهد کرد و زمینه‌های ارتقاء و توسعه برنامه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی یک ملت را فراهم می‌سازد. آنها نیز اظهار داشتند همسو با توسعه دوره‌های آموزش نظامی در سطح مؤسسات آموزش عالی نظامی، مدیران و سیاستگذاران این دوره‌ها به ارزیابی مداوم دوره‌ها برای افزایش اثربخشی و توسعه توانمندی‌های خود نیاز دارند.

نونان (۱۹۸۹) عنوان می‌نماید یک برنامه آموزش زبان موفق نیازمند برنامه ریزی دقیق، تلاش و اراده افراد دخیل در اجرای آن و ارزیابی خوب و کامل آن است. اهمیت ارزیابی یک برنامه آموزش زبان، زمانی آشکار می‌شود که افراد متوجه نبود هماهنگی لازم بین برنامه ریزی، آموزش و فراگیری می‌شوند. به گفته ی لی^۳ (۲۰۱۹)، هدف از آموزش زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های نظامی، تربیت افسرانی لایق و شایسته به منظور انجام موفقیت آمیز ماموریت‌های خارجی است اما آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی یک چالش مهم برای

---

۱. Angelevski, S., Hadzi-Janev, M.

۲. Gilman, E. & Herold, D.E.

۳. Li, M.

معلمان و دانشجویان افسری می‌باشد. از دانشجویان دانشکده افسری انتظار می‌رود که به دانش زبانی مسلط باشند، اما بسیاری از آنها پایین تر از این سطح مورد انتظار هستند. بنابراین، توسعه و بهبود برنامه آموزش زبان برای دانشجویان افسری از اهمیت بسزائی برخوردار بوده و از لحاظ نظری و عملی مهم است که به منظور بهبود کیفیت و توانایی زبان انگلیسی افسران و دانشجویان افسری، در مورد چگونگی آموزش زبان انگلیسی به آنها بحث کنیم که قطعاً به ایجاد یک سیستم و برنامه آموزشی جدید و کاربردی برای کارکنان نظامی کمک خواهد کرد.

موفقیت یک برنامه آموزش زبان دوم/خارجی در گروهی سه عامل کلی و هماهنگی بین آنها می‌باشد (ریچاردز؛ ۲۰۰۱). عامل اول عوامل سازمانی و نهادی است. منظور از این عوامل فعالیت‌های نهاد مسئول اجرای برنامه آموزش زبان و در سطحی بالاتر هدف گذاران ارشد آن نهاد است که در راستای موفقیت برنامه انجام می‌شوند. این فعالیت‌ها شامل: تعیین اهداف برنامه و وجود تعامل مثبت بین تمامی افراد دخیل و سهیم در برنامه می‌باشد. دومین عامل، عوامل مرتبط با مدرسان و فعالیت آموزشی آنها شامل مهارت و دانش تخصصی آنها، تهیه و تدوین مطالب آموزشی، نحوه ارائه مطالب آموزشی و ویژگی‌های شخصیتی معلمان می‌باشد. سومین عامل تأثیرگذار بر یک برنامه آموزش زبان، به عوامل مربوط به زبان آموزان و فرایند فراگیری نظیر اهداف و نیازهای آنها ارتباط پیدا می‌کند. در مطالعه انجام شده توسط عباسیان و همکاران (۱۳۹۰) نتایج نشان داد که بین این سه عامل اصلی تشکیل دهنده یک برنامه آموزشی یعنی هدف گذاری، نحوه آموزش و نیازهای داوطلبان هماهنگی نسبتاً ضعیفی وجود دارد اما این هماهنگی کامل و منظم نیست؛ چراکه هر یک از این سه عامل برنامه آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه افسری امام علی(ع) نواقص و کمبودهایی دارند و در واقع محدودیت‌های زمانی و مکانی مهم ترین عواملی هستند که همه اجزای برنامه آموزش زبان را به نوعی تحت تأثیر قرار داده اند.

از سوی دیگر، لی (۲۰۱۹) اظهار می‌کند که مهارت‌های زبان خارجی در زمینه نظامی، قواعد و ویژگی‌های خاص خود را دارند اما تفاوت قابل توجهی در آموزش زبان انگلیسی بین دانشگاه‌های نظامی و دانشگاه‌های دولتی وجود ندارد و هر دو از مطالب، کتب درسی و روش‌های تدریس مشابه استفاده می‌کنند. به دلیل تأثیر روش سنتی تدریس زبان خارجی عمومی بر آموزش دانشجویان افسری زبان انگلیسی، اساتید زبان انگلیسی معمولاً تمایل دارند نیازهای نظامی را با

روش تفکر ابتکاری و سیستم مفهومی تعریف کنند که باعث می‌شود برخی از عوامل توانایی غیرکلامی به طور موثری در اهداف آموزشی ادغام نمی‌شوند. علاوه بر این، هیچ توجهی به ماهیت توانایی زبان خارجی که مورد نیاز دانشجویان نظامی است نمی‌شود که منجر به اهداف گسترده تری می‌شود که قابل اجرا نیست. آگاهی از نیازمندی‌های زبان خاص نظامی و ادغام آن با عوامل مختلف مانند محیط، اجرا و ارزیابی اهداف آموزش کارکنان، اصلی‌ترین چالشی است که اساتید زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های نظامی با آن روبرو هستند.

۲،۵ اهمیت، ضرورت و جایگاه آموزش زبان انگلیسی در محیط‌های نظامی در ایران

به گفته‌ی رشیدزاده و مرادیان (۱۳۹۱)، آموزش را می‌توان اساسی‌ترین زیربنای نظم، توسعه و بهبود در نظر گرفت که در آن افراد مهارت‌ها، طرز تلقی‌ها و گرایش‌های مناسب را برای انجام وظایف تخصصی کسب می‌کنند. از دیدگاه دیوزو^۱ و همکاران (۲۰۱۴)، آموزش نظامی بخشی جداناپذیر از آماده‌سازی ارتش‌ها برای انجام عملیات نهایی با طیف گسترده‌ای از اقدامات رزمی و غیر رزمی است. آموزش نظامی باید امکان توسعه ظرفیت فکری و کسب دانش عمومی را فراهم کند که لازمه رشد مستمر یادگیری، توانایی و مهارت‌های لازم برای مقابله با شرایط پیچیده است و دانش متخصصان می‌تواند برای دستیابی به اهداف نیروهای زمینی از اهمیت بسزایی برخوردار باشد. از طرفی آنها بر این باورند که وجود نیروهای مسلح و قدرتمند در یک کشور در گروه توجه ویژه فرماندهان مراکز دانشگاهی نظامی به پرورش و آموزش دانش‌آموختگان کیفی است که با کمک آنان بتوان نظامی‌های مسلح را ارتقاء بخشید.

در راستای همگامی با پیشرفت علم و فناوری، تغییر در ساختارهای سنتی آموزش امری بدیهی بوده و آموزش زبان انگلیسی نیز از این امر مستثنی نمی‌باشد. لازمه برخورداری از یک سازمان پویا و قوی، استفاده بهینه از تجهیزات مدرن و افزایش توان تخصصی کارکنان بوده که جز با تلاش و جدیت در امر پژوهش و پژوهش‌های علمی، مطالعه منابع علمی خارجی و انتقال دانش و فن روز دنیا به نیروهای جوان محقق نخواهد شد. برای رسیدن به این مهم، نظام تربیت و آموزش می‌بایست متکی بر پیشرفته‌ترین سطوح علوم و فناوری‌های جدید باشد تا نیازهای تخصصی فارغ‌التحصیلان و دانش‌آموختگان خود را تأمین نماید. در همین راستا اهمیت آموزش

زبان انگلیسی در نیروهای مسلح ج.ا.ایران با توجه به تنوع تجهیزات و طیف وسیع رسته ها و تخصص ها اعم از پروازی، عملیاتی، فنی، مخابراتی و ... انکارناپذیر بوده و کم توجهی به آن در مراکز آموزشی می تواند تبعات منفی بر عملکرد نیروهای مسلح ج.ا.ایران داشته باشد. به گفته ی پاتسان و زچیا^۱ (۲۰۱۸)، ایجاد توانش زبان خارجی در نیروهای مسلح یک مسئله مهم برای بسیاری از کشورهای جهان است. شکی نیست که زبان خارجی و توانش فرهنگی از جمله قابلیت های اساسی مورد نیاز نیروهای مسلح برای مقابله با چالش های امنیتی کنونی هستند اما متأسفانه در حال حاضر فقط بخش کوچکی از کارکنان نظامی ایران به یک یا چند زبان خارجی مسلط هستند در حالی که افسران، درجه داران باید در واژگان و اصطلاحات نظامی مورد استفاده در تخصص خود (نیروی زمینی، هوایی یا دریایی) مسلط و با دانش باشند تعدادی کمی از آنها می توانند در انواع آموزش ها، مانورهای مشترک، ماموریت های چندملیتی و مسابقات نظامی بین المللی با شرکاء و همتایان بین المللی خود ارتباط برقرار کنند.

در واقع زبان یک سلاح دفاع ملی به شمار می رود. به گفته منگ، می و ونهوی^۲ (۲۰۲۰)، "یک ارتش درجه یک نه تنها به سلاح ها و استعداد های درجه یک نظامی، بلکه به مهارت های زبانی و ارتباطی درجه یک، به ویژه انگلیسی نیاز دارد". در فوریه ۲۰۱۸، نیروهای مسلح چین برای اولین بار "قابلیت زبان دفاع ملی"^۳ را به عنوان یکی دیگر از "سلاح های مهم" برای پیروزی در جنگ های آینده اعلام کردند. در ماه مه ۲۰۱۸، وب سایت نظامی چین اعلام داشت که "قابلیت زبان دفاع ملی یک استاندارد مهم برای ساختن یک ارتش در سطح جهانی است" (ص ۱۱۸).

بر اساس نتایج مطالعه انجام شده توسط عباسیان و همکاران (۱۳۹۰)، وضعیت برنامه آموزش زبان در دانشگاه افسری امام علی (ع) از برخی جنبه ها موفق و رضایت بخش و در برخی جنبه ها چندان رضایت بخش نیست و نیازمند بازبینی و البته فراهم نمودن مجموعه ای از شرایط است. لذا عدم وجود چارچوب های بومی و عدم ادبیات غنی در این حوزه برای کیفیت بخشی به دوره های آموزش برگزار شده در دانشگاه های نظامی، لزوم گسترش، کیفیت بخشی، و اثر بخشی دوره های

۱. Pateşan, M., & Zechia, D.

۲. Meng, L., Mei, S., & Wenhui, H.

۳. National Defense Language Ability

آموزشی برای تقویت بنیه علمی دانش آموختگان در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نظامی را مهم تر نموده است. لذا فرماندهان ارشد نیروهای مسلح باید تلاش کنند تا با به روز رسانی استانداردهای آموزش و یادگیری زبان‌های خارجی، کیفیت آموزش زبان را برای افسران و دانشجویان افسری در دانشگاه‌های نظامی ارتقاء و بهبود بخشند لذا برای دستیابی به اهداف مذکور، اقدامات و راه‌حل‌های موثری باید برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری زبان‌های خارجی طراحی و اجرا شود.

۲.۶ مساله و هدف پژوهش

آموزش زبان خارجی بخش اصلی سیستم آموزشی همه کشورهای جهان به ویژه در عصر ارتباطات است. شکی نیست که زبان انگلیسی در دهکده جهانی، زبان میانجی است و انگلیسی رایج ترین زبان خارجی می‌باشد که برای ارتباطات بین‌المللی در ایران و سایر کشورها استفاده می‌شود. در سالهای اخیر، وزارت دفاع ایالات متحده^۱ به صراحت مهارت‌های زبان خارجی و تخصص و شناخت منطقه ای را به عنوان "مهارت‌های مهم در جنگ"^۲ می‌داند که باید در عملیات‌های آینده ادغام شوند" تا اطمینان حاصل شود که نیروهای رزمی اعزام شده دارای قابلیت‌های اساسی درک و برقراری ارتباط موثر با مردم و مقامات محلی و دولتی و شرکاء ائتلاف حاضر در صحنه عملیات می‌باشند"^۳ (ماستفا، ۲۰۱۲، ص. ۲۸۳).

بدون شک دانشگاه‌های نظامی نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه منابع انسانی کارآمد و اثربخش و تحکیم امنیت ملی کشور بر عهده داشته و مهارت‌های لازم برای ایفای نقش‌های ویژه و خاص در جامعه و نیروهای مسلح را به دانشجویان افسری آموزش می‌دهند. بر همین اساس، تلاش‌های فراوانی به منظور ارتقاء بهره‌وری در این دانشگاه‌ها صورت پذیرفته است لیکن در حال حاضر آموزش زبان انگلیسی به عنوان یک زبان خارجی در دانشگاه‌های نظامی ایران موفقیت آمیز نبوده و دانشجویان افسری مهارت خوبی در این زبان کسب نمی‌کنند و نمی‌توانند در ارتباط از آن به درستی استفاده کنند که علت آن می‌تواند توجه زیاد به مهارت خواندن و درک مطلب در زبان انگلیسی در مقایسه با دیگر مهارت‌های زبانی دانست به طوری که تعداد کمی از

---

۱. the Department of Defense of United States

۲. Critical War Fighting Skills

دانشجویان افسری با توانایی مکالمه یک زبان خارجی از دانشگاه فارغ التحصیل می‌گردند (عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰).

توجه به جنبه‌های کمی و کیفی نیازهای نهادها و سازمان‌ها و توجه به ضرورت‌ها، کمبودها و نیازهای درونی نظام‌ها دو عامل اساسی در برنامه‌ریزی آموزشی می‌باشند که می‌توانند در تأمین اهداف آموزشی نقش مهمی ایفا نمایند (گلابی، ۱۳۷۰، ص ۱۸۰). اهمیت این پژوهش در این است که وضعیت، اهمیت، ضرورت کاربرد آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران تاکنون کمتر مورد مطالعه تجربی قرار گرفته است. علاوه بر این، تا آنجا که پیشینه مطالعات نشان می‌دهد مجموعه اقداماتی که می‌بایست توسط فرماندهان ارشد نظامی ایران در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی در محیط‌های نظامی صورت گیرد تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است لذا دغدغه این پژوهش، تشریح اهمیت، ضرورت کاربرد و شناخت نقاط قوت و ضعف سیستم آموزش زبان دانشگاه‌های نظامی برای ارتقاء بهره‌وری و فراهم نمودن زمینه مناسب برای بهبود وضعیت آموزش زبان در دانشگاه‌های نظامی که به نوعی افزایش توان‌رزمی و هم‌افزایی نیروهای مسلح ج.ا.ا. در مأموریت‌های برون مرزی بین‌المللی و بشر دوستانه را به همراه خواهد داشت، می‌باشد.

افزون‌براین، می‌توان امیدوار بود که این پژوهش بتواند افق آموزشی تازه‌ای فراروی دست اندرکاران زبان‌های خارجی در نیروهای مسلح قرار دهد تا از نتایج آن به منظور ارتقاء و تقویت و همچنین ریل‌گذاری جدید در حوزه‌ی آموزش زبان‌های خارجی استفاده کنند. برای دستیابی به این اهداف، سوالات زیر مطرح شده است.

۲,۷ سوالات پژوهش

۱. تلقی فرماندهان ارشد نیروهای مسلح ایران از نقش آموزش زبان انگلیسی در محیط‌های نظامی چیست؟
۲. از دیدگاه فرماندهان ارشد نیروهای مسلح، چه اقداماتی باید در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی در محیط‌های نظامی صورت پذیرد؟
۳. مدل منظومه‌ای مستخرج در خصوص تلقی و چشم‌انداز آموزش زبان انگلیسی در بافت نظامی ایران از نظر فرماندهان ارشد واجد چه ویژگی‌ها و عناصری است؟

۳. روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع پژوهش های کاربردی، در چارچوب پژوهش های کیفی با رویکرد تحلیل محتوا یا موضوعی و از نظر ماهیت گردآوری داده ها، توصیفی (دستیابی دیدگاه فرماندهان ارشد نسبت به اهداف اصلی پژوهش) می باشد. روش نمونه گیری در این پژوهش به صورت هدفمند می باشد. جامعه آماری این پژوهش دارای سابقه خدمت در دانشگاه های نظامی، سابقه داشتن مسئولیت های آموزشی یا مسئولیت های مرتبط با حوزه آموزش در نیروهای مسلح، آشنا به مأموریت، محدودیت ها، مقدمات، موانع و چالش های موجود و فراروی در دانشگاه های نظامی می باشند. پس از نمونه گیری و انجام مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۲ نفر از فرماندهان ارشد نیروهای مسلح دارای مدرک کارشناسی ارشد (۷ نفر) و دکترا (۵ نفر)، پاسخ ها به اشباع نظری رسیدند. اشباع نظری مرحله ای است که در آن داده های جدیدی در ارتباط با مفاهیم و مقوله های پدیده بدست نمی آید. شرکت کنندگان به سؤالاتی در مورد (۱) نقش، اهمیت و ضرورت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه های نظامی ایران، و (۲) اقداماتی که می بایستی از جانب فرماندهان ارشد در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی و ارتقای کیفیت آموزش زبان انگلیسی در این دانشگاه ها صورت گیرد پاسخ دادند. برای بالا بردن روایی، سوالات مصاحبه با استفاده از مبانی نظری، ادبیات و نظرات متخصصان زبان طراحی گردید به طوری که بتواند پژوهشگران را در یافتن پاسخ سوالات این پژوهش یاری نماید.

داده های کیفی بدست آمده از مصاحبه ها براساس "تحلیل محتوای مضمون" تجزیه و تحلیل گردیده است. در این نوع تحلیل پس از پیاده سازی مصاحبه ها، با استفاده از سیستم تجزیه و تحلیل موضوعی، به منظور پیدا نمودن موضوعات کلیدی متن ها چندین بار خوانده شدند. تجزیه و تحلیل موضوعی فراتر از شمارش کلمات یا عبارات است و بر شناسایی و توصیف ایده های ضمنی و صریح متمرکز می باشد (کرسول، ۱۹۹۸؛ به نقل از دیویدهیزر، ۲۰۱۳). تجزیه و تحلیل متن ها منجر به سیستم کدگذاری داده ها شد بدین صورت که پس از جداسازی موضوعات با مفهوم یکسان، آنها برای شناسایی موضوعات اصلی کدگذاری شدند. پس از پایان کدگذاری، کدهای مشابه کنار یکدیگر قرار داده شدند تا درباره نحوه ترکیب کدهای مختلف جهت

۱. Creswell, J. W.

۲. Davidheiser, S. A.

تشکیل مضامین پایه تصمیم گیری شود. در مرحله ی بعدی، ماهیت هر مضمون پایه به طور دقیق تر شناسایی شده و نام مناسب برای آنها انتخاب شد. پس از شناسایی و نامگذاری مضامین پایه، مضامین سطح بالاتر یعنی مضامین سازمان دهنده شناسایی شدند. بدین منظور، ابتدا مضامین اصلی که وجه اشتراک زیادی با هم داشته یا حول یک موضوع خاص بودند با هم ترکیب شده و یک مضمون سازمان دهنده را شکل دادند. سپس مضامین سازمان دهنده نیز دسته بندی شده و ذیل مضامین فراگیر قرار گرفتند.

مکسول^۱ (۲۰۰۵) استدلال می کند که "تجزیه و تحلیل متن مصاحبه، منجر به کدگذاری داده ها می شود" و ادامه می دهد که "هدف از کدگذاری شمارش کلمات نیست، بلکه "تجزیه" داده ها و مرتب سازی مجدد آنها به گروه هایی که مقایسه بین چیزهای مشابه را در یک گروه تسهیل نموده و به توسعه مفاهیم نظری کمک می کنند. نتایج تحلیل مضمون شناسایی گردید. بر اساس روابط به دست آمده، مفاهیم حاصل از کدگذاری و پیوند این مفاهیم، مدل حاصل از پژوهش استخراج و ارائه گردید.

۴. یافته های پژوهشی

در این پژوهش در مرحله ی اول ۳۸ مضمون پایه از مصاحبه ها استخراج گردید. سپس این مضامین جهت انسجام بیشتر و تحلیل و تفسیر بهتر در قالب ۲۰ مضمون سازمان دهنده کدگذاری شدند. در مرحله ی سوم، ۲۰ کد تولید شده در قالب ۶ مقوله اصلی یا تم با عنوان " (۱) زبان ارتباطات حرفه ای، (۲) زبان میانجی نظامی، (۳) توانش بین فرهنگی نظامی، (۴) فعالیت های همکوشانه، (۵) سیاست گذاری آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح، و (۶) بهبود کیفیت

---

۱. Maxwell, J. A.

۲. English Language for Professional Communication

۳. English as a Military Lingua Franca

۴. Military Cross-cultural Competence

۵. Cooperative Activities

۶. English Language Training Policy in Military

آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه نظامی^۱ طبقه بندی شدند. مقوله های استخراج شده به همراه گزاره ها جهت پاسخگویی به سه سوال پژوهشی این پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

الف) تلقی فرماندهان ارشد نیروهای مسلح ایران از آموزش زبان انگلیسی در ایران

در پاسخ به سوال اول پژوهش، "تلقی فرماندهان ارشد نیروهای مسلح ایران از آموزش زبان انگلیسی چیست؟" با تجزیه و تحلیل مصاحبه های نیمه ساختار یافته ۶ مقوله اصلی استخراج گردید. از این شش مقوله، ۴ مقوله می تواند اهمیت آموزش زبان انگلیسی در ارتش و محیط های نظامی را توجیه کند.

اولین مقوله استخراج شده "ایجاد ارتباط حرفه ای" است که شامل گزاره هایی مانند برقراری ارتباط موثر با افراد، تبادل و اشتراک دانش در محیط های چند زبانه، و برقراری ارتباط با هموندان خارجی در محیط های مختلف است. از نظر فرماندهان ارشد شرکت کننده در این پژوهش، یادگیری زبان انگلیسی دارای اهمیت بسیاری در ایجاد ارتباطات حرفه ای در زمینه های نظامی است. هفت نفر از دوازده مصاحبه شوندگان بر این باورند که ارتباطات، تبادل افکار، ایده ها یا اطلاعات است و شامل تمام فعالیت های آگاهانه یا ناخودآگاه است که افراد برای تحت تاثیر قرار دادن افراد دیگر انجام می دهند به عنوان نمونه چند اظهار نظر از شرکت کنندگان ارائه شده است:

استفاده موثر از ارتباطات و فناوری اطلاعات نیازمند داشتن دانش زبانی است چرا که اکثر واژه ها و اصطلاحات تخصصی به زبان انگلیسی نگاشته می شود.

زبان ابزاری برای ارتباط جهانی و وسیله ای برای ایفای نقش افراد ملت ها در تعاملات جهانی می باشد و امروزه زبان انگلیسی کارکردی بسیار بیشتر از یک زبان عادی دارد.

ارتباطات به زبان انگلیسی همچنین به ما در تجارت، تبادل دانش و ایجاد دوستی در سراسر جهان کمک می کند.

درواقع، شرکت کنندگان چنین استدلال کردند که برقراری ارتباط موثر از طریق آشنایی با لهجه بومی و غیر بومی وجود می آید، بر زندگی روزمره افراد تأثیر گذاشته و به آنها کمک می کند تا احساسات و خواسته های خود را به جهان اطرافشان ابراز کنند. آگاهی از نحوه خوب گوش

دادن و ارتباط برقرار کردن به افراد کمک می‌کند تا نظرات و ایده‌های خود را در محل کار و زندگی شخصی خود بیان کنند. افزون‌براین، اگر راهی برای برقراری ارتباط با محیط جدید وجود نداشته باشد، کنار آمدن و همراهی با افراد در آنجا بسیار دشوار خواهد بود. در شکل شماره ۱ تمامی گزاره‌های استخراج شده و مقوله‌های استدلالی ارائه شده است.

دومین مقوله‌ی استخراج شده مرتبط با نظر فرماندهان ارشد نسبت به نقش آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح ایران، زبان انگلیسی "زبان میانجی نظامی" نامگذاری شد. همانطور که مطالعات انجام شده قبلی (آقاگل زاده و داوری، ۱۳۹۳؛ رایت، ۲۰۰۴؛ کریستال، ۲۰۰۳؛ ماتسودا و فردریک، ۲۰۱۱؛ هابرلند، ۲۰۱۱؛ سیدل‌هوفر، ۲۰۰۵) بر نقش اساسی زبان انگلیسی را به عنوان زبان میانجی در ماموریت‌های بین‌المللی نظامی تایید نموده است، در این مطالعه بسیاری از شرکت کنندگان اظهار داشتند که انگلیسی زبان محل کار و نیز زبان مردم عادی در بسیاری از کشورهای جهان است و با تسلط بر زبان انگلیسی، احتمال سوء تفاهم و عدم همراهی در محیط‌های چندزبانه را می‌توان به حداقل رساند.

- زبان انگلیسی یک زبان مرجع بین‌المللی است و در حال حاضر بسیاری از کتب و مجلات معتبر داخلی، مقالات علمی، روزنامه‌ها و سایت‌ها به زبان انگلیسی می‌باشند و بنا بر آمارهای منتشر شده ۷۵ درصد از اطلاعات موجود در اینترنت به زبان انگلیسی است و اگر افرادی بخواهند از این مطالب استفاده کنند باید به زبان انگلیسی مسلط باشند.
- در موفقیت سازمان‌های نظامی در عملیات‌ها و ماموریت‌های برون مرزی و بشردوستانه زبان انگلیسی نقش بسزایی داشته و باعث امکان برقراری ارتباط صمیمانه با ساکنین محلی و از طرفی جمع‌آوری و تبادل اطلاعات می‌گردد
- داشتن مهارت در زبان انگلیسی فرصت فرصتی برای کسب دانش و جمع‌آوری اطلاعات می‌دهد.

نتایج مصاحبه نشان می‌دهد که فرماندهان ارشد شرکت‌کننده در این پژوهش بر لزوم ارتقای سطح آموزش زبان انگلیسی کارکنان نظامی به عنوان فرصتی برای مشارکت موفق در فعالیت‌های بین‌المللی، ماموریت‌های نظامی، انجام وظیفه در قرارگاه‌ها و پایگاه‌های بین‌المللی یا برای پیشرفت در حرفه آنها تاکید کردند. به عنوان مثال گزاره‌های زیر موید اهمیت این مساله است:

- در کشورهای ابرقدرت جهان، سران ارتش با توجه به این نکته‌ی مهم که داشتن مهارت‌های زبانی امری ضروری برای حفظ و صیانت از امنیت ملی، دفع خطرات و تهدیدهای

منطقه ای و فرامنطقه ای و اشراف بر فناوری های نظامی روز دنیا به شمار می رود به نقش مهم و غیرقابل انکار آشنایی با زبان های خارجی در میان نیروهای نظامی به منظور انجام موفق عملیات های نظامی، ایجاد آمادگی دفاعی و تقویت همکاری ها با دیگر ارتش ها واقفند و بخش قابل توجهی از امکانات و بودجه مالی خود را به آموزش و یادگیری زبان های خارجی اختصاص داده اند.

- در دنیای امروز که به تعبیری آن را عصر انفجار اطلاعات و عصر تحول نام گذاری نموده اند، آموزش حرف اول را می زند لیکن در حالی که دانشجویان پس از فارغ التحصیلی باید قادر به شرکت در عملیات های مشترک بین المللی و بشر دوستانه تحت یک قرارگاه بین المللی باشند با سیستم آموزش زبانی موجود، این امر تاکنون محقق نشده و نحوه آموزش زبان های خارجی (به ویژه زبان انگلیسی) در دانشگاه های نظامی در راستای نیاز دانشجویان نمی باشد.

این مساله اهمیت ارتباطی و دوسویه^۱ بودن ماهیت زبان را نشان می دهد بدین معنی که هنگام کار در یک ائتلاف بین المللی، کارکنان نظامی نه تنها باید بتوانند به طور موثر با دیگران ارتباط برقرار کنند بلکه با ایجاد یک رابطه مثبت و گوش دادن به ایده های دیگران به آنها نیز کمک می کنند. نتایج نشان می دهد که فرماندهان ارشد نظامی که در این پژوهش شرکت کرده اند معتقدند که به منظور انجام موفقیت آمیز وظایف در ماموریت های خارج از کشور اعم از تلاش های حافظ صلح^۲، کمک های بشر دوستانه^۳ و برگزاری مانورهای مشترک تحت فرماندهی یا قرارگاه های مشترک بین المللی، تسلط داشتن به زبان های خارجی به ویژه انگلیسی از اهمیت بالایی برخوردار است. آنها اظهار داشتند که زبان انگلیسی یکی از عوامل اصلی موفقیت عملیات نظامی در سراسر جهان است زیرا در عملیات های چندملیتی که معمولاً در ساختار یک ائتلاف انجام می شود انگلیسی به طور سیستماتیک به عنوان زبان مشترک برای برقراری ارتباط بین نیروهای شرکت کننده مورد استفاده قرار می گیرد. افزون بر این، فرماندهان ارشد معتقدند که برای شرکت در انواع مانورها و عملیات های نظامی مشترک در سراسر جهان، دانشگاه های نظامی باید مهارت

---

۱. Dialogical

۲. Peacekeeping Efforts

۳. Humanitarian Assistance

زبان انگلیسی کارکنان نظامی را ارتقاء و بهبود بخشند تا توانایی برقراری ارتباط با نظامیان و شهروندان خارجی را به نحو مطلوبی داشته باشند. از سوی دیگر، از آنجا که تمام کتابچه‌های راهنمای سلاح‌های مدرن به زبان انگلیسی نگاشته شده است کارکنان نظامی باید نحوه کار با سیستم‌های جدید را بدانند و بیاموزند که لازمه این کار تسلط بر زبان انگلیسی است.

سومین کد استخراج شده از مصاحبه انجام شده در این مطالعه، "توانش بین‌فرهنگی نظامی" نام گرفته است. یکی از نقش‌های آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی، آموزش و ارتقاء توانش فرهنگی-اجتماعی دانشجویان افسری است. اکثر فرماندهان ارشد بر این باورند که در ماموریت‌های بین‌المللی، عوامل فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است در حالی که در برنامه آموزش دانشگاه‌های نظامی ایران در خصوص ارتقاء توانش فرهنگی و آشنایی دانشجویان افسری با اصول و مبانی فرهنگی کشورهای دیگر توجه چندانی به آن نگردیده است بنابراین این سیستم آموزشی نمی‌تواند درک فرهنگی دانشجویان را توسعه و بهبود بخشد. علاوه بر این، توانش بین‌فرهنگی برای همکاری و مشارکت موثر با افراد محلی و نظامیان سایر کشورها حائز اهمیت می‌باشد. تاریخ نشان داده است که حمایت جوامع محلی برای تضمین موفقیت یک عملیات نظامی بسیار مهم است؛ در چارچوب همکاری بین‌المللی، نیروهای نظامی نه تنها باید قادر به برقراری ارتباط با هم‌تایان خود در نیروهای بین‌المللی بلکه با دشمن نیز باشند. بنابراین، ضروری است نیروهای نظامی شرکت‌کننده در عملیات‌ها و ماموریت‌های بین‌المللی، مهارت‌های زبان انگلیسی موردنیاز خود را توسعه و بهبود دهند.

افزون بر این، در ماموریت‌های خارج از کشور اعم از تلاش‌های حافظ صلح، کمک‌های بشردوستانه و برگزاری مانورهای مشترک، داشتن توانایی مکالمه به زبان انگلیسی به کارکنان نظامی این امکان را می‌دهد تا با مردم محلی بخوبی معاشرت داشته و با جلب اطمینان، از آنها در جهت انجام ماموریت خود بهره‌برداری نمایند. در نتیجه، برنامه‌های آموزش زبان در دانشگاه‌های نظامی باید نیروها را برای برقراری ارتباط موفق و موثر با افراد محلی آموزش داده تا نسبت به فرهنگ آنها برای ایجاد روابط مثبت و حسنه حساس باشند.

به عنوان مثال شرکت کنندگان بیان نمودند:

- در این شکی نیست که تسلط داشتن به زبان انگلیسی و آگاهی از فرهنگ کشور های مختلف دو عامل مهم و ضروری برای پرسنل نظامی در مقابله با چالش ها، تهدیدات و فرصت ها در محیط های نظامی مشترک است. در این چنین محیط هایی تسلط به زبان انگلیسی نقش سازنده ای را در هماهنگی بین نیروها، اتخاذ تصمیمات و همفکری، افزایش دانش، بینش و مهارت های افراد ایفا می کند.

شرکت کننده دیگری افزود:

- دانشجویان نظامی می بایست در کنار آموزش زبان انگلیسی با فرهنگ مردمان کشورهای دیگر آشنا شده تا در هنگام انجام ماموریت های خارجی ضمن تعامل سازنده با مردمان آن کشور از انجام اقداماتی که باعث برانگیختن حساسیت در آنجا می شود پرهیز گردد لیکن در برنامه آموزش دانشگاه های نظامی به این خواسته مهم توجه چندانی نشده است.

چهارمین مقوله مربوط به اهمیت زبان در ایجاد "فعالیت های همکوشانه" است. فعالیتهایی مانند کار مشارکتی در محیط های چندملیتی، شرکت در عملیات های بشردوستانه، شرکت در ماموریت های بین المللی، و همکاری دانشگاه های نظامی با دانشگاه های دیگر به منظور تبادل تجربیات مختلف از نمونه گزاره هایی است که از صحبت شرکت کنندگان استنباط شده است. همکوشی یکی از فاکتورهای مهم موفقیت در سیستم مدیریتی و آموزشی است (سوسیلو، پراتیدینا، ریسکیانا،^۱ لستراری،^۲ یانتی،^۳ ۲۰۲۲؛ گوبتا^۴ و پاتانیا،^۵ ۲۰۲۱؛ گریفیت،^۶ آلسیپ؛

-
۱. Susilo, A.P
  ۲. Prtidina, D
  ۳. Riskiyana, R
  ۴. Lestari, S
  ۵. Yanti, R
  ۶. Gupta, R
  ۷. Pathania, D
  ۸. Griffiths, D. J.
  ۹. Alsip, S

هارت^۱ و بردی^۲ (۲۰۲۱). این اهمیت به اندازه ای است که سیستم های ارزیابی جهانی فعالیت های همکوشانه و همکارانه را جزء امتیازات برتر دانشگاه ها قرارداد داده اند.

ب) اقدامات مورد نیاز در جهت بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی

دو مقوله ی "سیاست گذاری های آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح" و "بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه های نظامی" از جمله مقوله هایی هستند که در پاسخ به سوال دوم پژوهش که فرماندهان ارشد و سیاستگذاران آموزش زبان های خارجی در نیروهای مسلح چه اقدامی باید در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی در محیط های نظامی انجام دهند؟ احصاء گردیده اند. اولین کد استخراج شده در رابطه با اقدامات مورد نیاز در جهت بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی، "سیاست های آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح" بود. از آنجا که زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در محیط های نظامی می باشد، لزوم ارتقاء و توسعه ی برنامه آموزشی دانشجویان در دانشگاه های نظامی ایران حائز اهمیت است و اکثر فرماندهان ارشد شرکت کننده در این پژوهش بر این باورند که اهداف اصلی سیستم آموزش نظامی باید فراهم کردن شرایط یادگیری مهارت های فرماندهی، مدیریتی و همچنین زبان انگلیسی برای دانشجویان افسری باشد تا بتوانند در زمینه های چندرشته ای و بین المللی فعالیت کنند. کارکنان اعزامی به ماموریت های خارجی، معمولاً از شایستگیان و نماینده نیروهای مسلح هستند و مشکل عدم توانایی مکالمه به زبان انگلیسی و برقراری ارتباط در عملیات ها و محیط های مشترک بین المللی به شدت بر وجهه سازمانی یا جایگاه شغلی آنها در آن محیط تأثیرگذار خواهد بود. شرکت کنندگان معتقدند که به منظور توسعه و بهبود وضعیت آموزش و یادگیری زبان در دانشگاه های نظامی، اقدامات زیر باید صورت پذیرد تا کارکنان نظامی بتوانند وظیفه و ماموریت خود را با موفقیت در محیط های بین المللی انجام دهند:

- بازنگری، سازماندهی، زیرساخت ها و استانداردهای برنامه های آموزش زبان عمومی و تخصصی
- آموزش هدفمند مبتنی بر سیاست گذاری های کلان آموزشی و اهداف سازمانی؛

---

۱. Hart, B

۲. Brady, S

- تناسب اهداف آموزش با نیازهای حرفه‌ای دانشجویان و تغییر محتوای آموزشی و استفاده از منابع و کتاب‌های آموزشی منطبق با این اهداف؛
- استفاده از اساتید توانمند و تغییر رویکرد آموزشی از تدریس به یادگیری (استاد محور به یادگیرنده محور) و ایجاد آزمایشگاه‌های پیشرفته زبان و استفاده مؤثر از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های جدید
- افزایش تعداد ساعات آموزش زبان؛
- انتخاب منابع و کتاب‌های آموزشی بر اساس اهداف سازمان و نیازهای دانشجویان؛
- اختصاص اولویت‌های آموزشی به افزایش آگاهی دانشجویان افسری از فرهنگ‌های مختلف و اداب و سنن آنها؛
- طراحی برنامه آموزشی جامع به منظور آماده‌سازی افسران آینده نیروهای مسلح برای آموزش مهارت‌های ارتباطی با افراد از فرهنگ‌های مختلف تا از اشتباهات نادرست و ناخواسته آنها در ارتباط با مردم محلی اجتناب نموده و ضمن برقراری ارتباط، آنها را به نحو مطلوبی در انجام مأموریت همراه نمایند.
- ایجاد انگیزه و فضای رقابتی بین دانشجویان با ارائه مشوق‌های مادی و معنوی و تشویق و ترغیب آنها به یادگیری داوطلبانه و جدی زبان انگلیسی به منظور برآورده نمودن بخشی از نیازمندی شغلی آنها در آینده؛.
- طراحی و تبیین مکانیزم و سیاست‌هایی برای ایجاد شرایط مطلوب آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در راستای ویژگی‌های نظامی- دفاعی توسط سیاست‌گذاران حوزه آموزش نیروهای مسلح؛
- تعیین سطح مهارت زبانی کارکنان نظامی به عنوان یکی از معیارهای پاداش، انتصاب، ارشدیت، ترفیع و ... در یگان‌ها؛
- طراحی سیاست‌های جذب و استخدام به نحوی که تسلط بر مهارت‌های زبان انگلیسی یکی از بخش‌ها و معیارهای اصلی در امتحانات ورودی استخدامی در نیروهای مسلح باشد تا از همان ابتدا کارکنانی با توانش زبانی بالا استخدام گردند.

به عنوان مثال شرکت کنندگان اظهار داشتند:

- تدوین اسناد راهبردی، تصمیم گیری و برنامه ریزی های کلان اولین قدم در اجرای موفقیت آمیز آموزش و یادگیری زبان های خارجی در نیروهای نظامی به شمار می رود. به موازات افزایش اهمیت آموزش و یادگیری کار آمد زبان های خارجی، ارتش های مدرن دنیا نیز تلاش کرده اند تا با استفاده از افراد متخصص و صاحب نظر به بهترین وجه آموزش و یادگیری زبان های خارجی را در دستور کار خود قرار دهند.

- با عنایت به اهمیت آموزش در ابعاد نظامی آن و توجه به نوع فناوری بکار گرفته شده توسط ارتش های فرامنطقه ای بدیهی است که کارکنان بایستی توانایی بکارگیری فناوری های پیشرفته روز دنیا را داشته باشند تا بتوانند با دستگاه ها و تجهیزات مدرن به خوبی کار کنند. به همین منظور، باید همکاری های ملی و بین المللی را در آموزش زبان انگلیسی توسعه دهند، و برنامه های آموزش زبان های خارجی به منظور برآورده کردن الزامات تعیین شده توسط فرماندهان ارشد استاندارد گردند.

دومین مقوله احصاء شده از داده های مصاحبه، "بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه های نظامی" نام گذاری شد. نتایج مصاحبه نشان داد که در حالی که اکثر اختراعات جدید نظامی، پژوهش ها، کتاب ها، کتابچه های راهنمای جدیدترین سلاح ها و فن آوری های نظامی به زبان انگلیسی نگاشته شده است اما بخاطر بعضی از نواقص و کمبودها، هماهنگی بین سه عامل نهادی و سازمانی، اجرای برنامه آموزشی و نیازهای دانشجویان در برنامه آموزشی دانشگاه های نظامی کامل و منظم نیست و آموزش زبان خارجی در نیروهای مسلح ایران پیشرفت چشمگیری نداشته است. اکثر شرکت کنندگان در این پژوهش، بر بهبود و توسعه دانش و توانش زبان خارجی پرسنل نظامی و گنجاندن آموزش حرفه ای زبان های خارجی بویژه انگلیسی در برنامه آموزشی یا در قالب کلاس های فوق برنامه در مراکز زبان وابسته به دانشگاه های نظامی تاکید نمودند. آنها اظهار کردند که در میان روند جهانی شدن، آموزش زبان انگلیسی برای کارکنان نیروهای مسلح بسیار ضروری است و برای برآورده نمودن الزامات و نیازمندی های نیروهای مسلح در ماموریت های بین المللی این مهارت ها می بایستی بهبود یابند.

بنابراین، با درک اهمیت یادگیری زبان های خارجی برای کارکنان نظامی، داده ها بیانگر این است که فرماندهان ارشد توجه خود را بر بهبود دانش زبان های خارجی دانشجویان افسری متمرکز کرده اند. آنها اشاره کردند که در ابتدا برنامه های آموزش زبان های خارجی باید استاندارد شوند تا

الزامات را برآورده کنند و به این منظور، انجام برخی اقدامات فوری برای بالا بردن کیفیت آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی مورد نیاز است.

به عنوان مثال شرکت کنندگان عنوان نمودند:

- از آنجایی که ایجاد هم افزایی در مؤلفه های مختلف آموزش زبان انگلیسی به منظور هدایت تلاش ها به سمت اهداف اساسی و تأمین نیازهای اصلی بدون داشتن یک شیوه مدرن و کارآمد ممکن نخواهد بود، لذا ضرورت دارد آموزش زبان انگلیسی عمومی کارکنان نظامی به گونه ای بهینه سازی گردد که امکان انجام مأموریت تصریحی به نحو احسن امکان پذیر و پاسخگویی به نیازهای سطوح مختلف در حوزه های مأموریتی میسر گردد در غیر این صورت دانشگاه ها و آموزشگاه های درجه داری قادر به انجام اثربخش مأموریت و انجام رسالت مورد انتظار خود نخواهند بود و نیاز های زبانی و مهارتی دانشجویان با این سیستم و شیوه آموزش زبان برطرف نمی شود و با اهداف از پیش تعیین شده فاصله دارد.

پ) مختصات و ویژگی های مدل منظومه ای مستخرج

با توجه به داده های گرد آوری شده و تجزیه و تحلیل بعمل آمده می توان ادعا کرد که نیاز به تحولی جامع و بنیادی در امر آموزش زبان های خارجی در دانشگاه های نظامی بیش از گذشته احساس می شود. متأسفانه برنامه آموزشی مورد استفاده در دانشگاه های نظامی نیروهای مسلح در راستای نیاز دانشجویان نمی باشد و نیاز جدی به اصلاح و بهبود شیوه های آموزش زبان می باشد. بر این اساس، مدل منظومه ای مستخرج در خصوص تلقی و چشم انداز آموزش زبان انگلیسی در بافت نظامی ایران از نظر فرماندهان ارشد با شاخصه ها و مختصات زیر ارایه می شود:

شکل ۱: مدل منظومه ای از نظر فرماندهان ارشد در رابطه با نقش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی

۵. بحث و بررسی نتایج

هدف این پژوهش بررسی نظر فرماندهان ارشد در خصوص وضعیت، نقش و اهمیت آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح و اقداماتی که می بایستی در جهت بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی انجام شود، می باشد. شش مقوله از مصاحبه های فرماندهان احصاء گردید. شکل شماره ۱ مدل منظومه ای گزاره ها، محورها و مقولات احصاء شده را نشان می دهد. یکی از مهمترین نتایج بدست آمده از این پژوهش مربوط به اهمیت برقراری ارتباطات است. برقراری

ارتباطات موثر نقش مهمی را در هر حرفه‌ایفاء می‌کند و نظامی‌گری نیز از آن مستثنی نیست. امروزه، توانایی برقراری ارتباط در جامعه جهانی اهمیت فزاینده‌ای داشته و مهارت‌های ارتباطی موثر یکی از مهمترین عوامل موفقیت در ماموریت‌های برون مرزی است. برقراری ارتباطات حرفه‌ای بصورت کلامی و نوشتاری موجب افزایش تبادل ارتباطات، افزایش اثرگذاری بر افراد، مداخلات موثر، افزایش هماهنگی‌ها و ارتقاء روحیه‌ی افراد می‌شود و از طرفی ضعف ارتباطات حرفه‌ای منجر به تفاوت درک افراد از یکدیگر و ماموریت‌های واگذاری و روش‌های انجام آن می‌شود.

نتایج این پژوهش هم راستا با مطالعات انجام شده توسط منشیکوا و بلوشیتسکایا^۱ (۲۰۰۸) و بوبیر^۲ (۲۰۱۷) است که نشان داد "موفقیت هر فعالیت حرفه‌ای بطور قابل توجهی به میزان مهارت‌های ارتباطی متخصصان آن بستگی دارد" (ص ۱۰۱). شرکت کنندگان بر این عقیده بودند که پیشرفت سریع و روزافزون فناوری در زمینه‌های مختلف و همچنین شناخته شدن زبان انگلیسی به عنوان زبان علم و ارتباطات بین‌المللی باعث شده تا تقریباً همه منابع علمی در رشته‌های مختلف، وب سایت‌ها، مطبوعات، کتاب‌های مکتوب و رسانه‌های جمعی به این زبان نگارش شده و بسیاری از جدیدترین کشفیات علمی به زبان انگلیسی مستند و ثبت گردیده است. بنابراین در دنیایی که جنگ بیشتر در زمینه فناوری در جریان است عدم آشنایی و اشرافیت به منابع علمی صدمات جبران ناپذیری را به کشور وارد می‌کند. یک نیروی نظامی هنگامی می‌تواند از آمادگی صددرصدی خود اطمینان حاصل کند که افراد آن بر فناوری‌های نظامی روز دنیا اشراف داشته باشند. لذا دانستن یا آشنایی ضمنی با این زبان بستر ساز آشنایی با منابع علمی و فناوری‌های روز دنیا و توسعه‌ی فعالیت‌های علمی است. علاوه بر این، زبان انگلیسی برای برقراری ارتباط حرفه‌ای با هدف توسعه تسلط بر گفتار است که به طور فزاینده‌ای در محیط کار ضروری است تا افراد بتواند طیف وسیعی از وظایف را انجام دهند و با مسائل پیچیده اجتماعی و حرفه‌ای به زبان انگلیسی برخورد کند.

---

۱. Menshikova, E. U., & Beloshitskaya, N. N.

۲. Bobyr, S. L.

جین (۲۰۱۹) معتقد است که هدف نهایی و مهم آموزش زبان انگلیسی بهبود توانایی ارتباطی دانشجویان افسری به منظور برقراری ارتباطی موثر و موفقیت آمیز با سایر گفتگوکنندگان در مانورهای نظامی مختلف و عملیات‌های ترکیبی با نیروهای متفق است. به عبارت دیگر، دانشجویان افسری ملزم به توسعه نه تنها تخصص زبانشناسی در انگلیسی بلکه توانش ارتباطی در زمینه‌های مختلف، به ویژه زمینه‌های نظامی هستند. افزون‌براین، نتایج به دست آمده در راستای مطالعه انجام شده توسط ارن-مونته زینوس (۲۰۱۳) است که نشان داد در زمینه نظامی توانش ارتباطی فراتر از کلمات است و شامل زمینه اجتماعی و قوانین اجتماعی مورد استفاده است. او اظهار داشت که در ایجاد یک محیط یادگیری معنادار، فرماندهان ارشد باید نسبت به کاربرد اجتماعی ارتباطات و زمینه‌های مختلف زبان شناسی-اجتماعی که زیربنای استفاده از زبان است حساس بوده و توسعه استراتژی‌های ارتباطی مناسب را ارتقا دهند. او همچنین استدلال کرد که تأکید باید بر ارتباط موثر، فراگیری مهارت‌های انعطاف‌پذیر، آشنایی با لهجه‌های بومی و غیربومی، هنجارها و استانداردهای مختلف باشد.

علاوه بر این، نتایج این پژوهش نشان داد که فرماندهان ارشد بر نقش اساسی زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در ماموریت‌های نظامی بین‌المللی تأکید کرده و اظهار داشتند که از اهمیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی و نیاز به بهبود سطح مهارت زبان انگلیسی کارکنان نظامی به عنوان فرصتی برای مشارکت موفق تر در فعالیت‌ها و ماموریت‌های نظامی بین‌المللی آگاهی دارند. اهمیت زبان انگلیسی در دنیای امروز یک ضرورت انکارناپذیر است زیرا ارتباط زبان انگلیسی با موضوعاتی چون جهانی سازی باعث شده از چند دهه پیش این زبان به عنوان یک زبان بین‌المللی شناخته شده و جایگاه یک زبان میانجی را کسب نماید (رایت، ۲۰۰۴) و در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی، صنعتی، فرهنگی و علمی مهم‌ترین زبان دنیا به شمار می‌آید. با افزایش روند جهانی سازی ارتباطات بین‌المللی، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، تجارت جهانی و آموزش علوم جدید همگی به زبان انگلیسی صورت می‌گیرند. این نتایج از یافته‌های مطالعات انجام شده توسط پاتسان و زچیا (۲۰۱۸) و ارن-مونته زینوس (۲۰۱۳) در مورد اهمیت زبان انگلیسی به عنوان یک زبان ارتباطی بین‌المللی در زمینه‌های نظامی حمایت می‌کند. آنها بر

---

۱. Jin, S.

۲. Orna-Montesinos, C.

ایجاد توانش مهارت‌های زبان خارجی در نیروهای مسلح به عنوان مسأله‌ای اصلی برای بسیاری از کشورها در جهان تأکید دارند. به گفته ارن-مونته زینوس (۲۰۱۳)، کار مشترک در گروه‌های بین‌المللی و چند رشته‌ای چالش برانگیز است زیرا ابتدائاً از زبان انگلیسی برای انجام وظایف استفاده می‌شود. وی اظهار داشت که در حال حاضر زبان انگلیسی به عنوان زبان ارتباطی در محیط‌های نظامی بین‌المللی تبدیل شده است و روابط ضروری بین کارکنان نظامی و نیروهای بین‌المللی را تسهیل می‌کند.

در نتیجه جای تعجب نیست که انگلیسی زبان اصلی مأموریت‌های نظامی بین‌المللی در خارج از مرزهای ملی است که با ادغام نیروهای مسلح در نیروهای ائتلاف چند ملیتی انجام می‌شود. ارن-مونته زینوس (۲۰۱۳) همچنین عنوان نمود که موفقیت مأموریت به ارتباط موفق و انتقال موثر اطلاعات با نیروهای بین‌المللی و جمعیت‌های محلی نیز بستگی دارد. سوء تفاهم ناشی از عدم تسلط به زبان انگلیسی که منجر به حاشیه‌گزینی، انزوا و از دست دادن جایگاه و قدرت می‌شود نگرانی مهمی است. او ادامه می‌دهد که:

برای یک نظامی، در سطح جهانی و ملی، محل کار نه تنها مکانی برای تعاملات حرفه‌ای فردی، بلکه پیشرفت سازمانی نیز می‌باشد؛ نه تنها محلی برای ارتقاء شخصی بلکه مهمتر از همه، برای نشان دادن و اعمال قدرت ملی و بین‌المللی است. (ص ۹۹)

از دیگر یافته‌های این پژوهش اهمیت فعالیت‌های همکوشانه در محیط‌های نظامی می‌باشد. به منظور انجام موفقیت آمیز فعالیت‌های همکوشانه در مأموریت‌های خارج از کشور اعم از تلاش‌های حافظ صلح^۱، کمک‌های بشردوستانه^۲ و اعزام به میدان جنگ تحت فرماندهی یا قرارگاه‌های مشترک بین‌المللی، تسلط داشتن به زبان‌های خارجی به ویژه انگلیسی از اهمیت بالایی برخوردار است. زبان انگلیسی یکی از عوامل اصلی موفقیت عملیات نظامی در سراسر جهان است زیرا در فعالیت‌های همکوشانه نظامی که معمولاً در ساختار یک ائتلاف انجام می‌شود انگلیسی به طور سیستماتیک به عنوان زبان مشترک برای برقراری ارتباط بین نیروهای شرکت‌کننده مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج به دست آمده در راستای مطالعه انجام شده توسط ارن-مونته زینوس (۲۰۱۳) است که نشان داد "انگلیسی یک زبان بین‌المللی است و در نتیجه

---

۱. peacekeeping efforts

۲. humanitarian assistance

"جهانی شدن درگیری‌ها در خارج از مرزهای ملی و ادغام ارتش‌ها در نیروهای ائتلاف چند ملیتی و چند فرهنگی" نقش مهمی را در انجام فعالیت‌های همکوشانه در محیط‌های نظامی بین‌المللی انجام می‌دهد (ص ۸۷-۸۸). به نقل از ماستفا (۲۰۱۲)، برخی از ویژگی‌های جنگ مدرن به شرح زیر است:

- "یک میدان نبرد یکپارچه؛
- عملیات‌های مشترک ترکیبی به رهبری فرماندهانی با مسئولیت مشترک ترکیبی در سراسر زنجیره فرماندهی؛
- به کارگیری و ادغام سلاح‌های دوربرد، دقیق و کشنده؛
- کاهش چرخه تصمیم‌گیری به چند دقیقه؛
- اعزام جهانی نیروها؛
- استفاده از شبکه‌های بزرگ با اطلاعات توزیع شده" (ص ۲۸۱).

ماستفا (۲۰۱۲) معتقد است که در چنین میدان جنگی که نیروها با فرهنگ‌های مختلف ورود پیدا می‌کنند زبان‌انگلیسی می‌تواند امکان ارتباط را برای از میان بردن این تنش‌ها ایجاد کند.

یکی دیگر از مهمترین نتایج بدست آمده از این پژوهش، "اهمیت توانش بین‌فرهنگی" است. به گفته‌ی فانتینی^۱ و همکاران (۲۰۰۶، به نقل از مَتعی^۲، ۲۰۱۹) "توانش بین‌فرهنگی مجموعه‌ای از مهارت‌های لازم برای انجام موثر و مناسب در تعامل با افرادی است که از نظر زبان و فرهنگ با آنها تفاوت دارند" (ص ۱۱۵). افراد در صورت دارا بودن توانش فرهنگی علاوه بر تسلط زبانی به فرهنگ جامعه هدف نیز مسلط خواهند بود. این یک توانش مهم است، راهی برای همدلی با افرادی از فرهنگ دیگر و شناختن نمادها، هنجارها، ارزش‌ها و ویژگی‌های فرهنگ‌های دیگر است که کارکنان در مرحله اقدام و مشارکت بین‌المللی با آن‌ها ارتباط برقرار می‌کنند (مَتعی،

---

۱. Fantini, A.

۲. Matei, F. L.

۲۰۱۹). نتایج همچنین در راستای مطالعه انجام شده توسط دهمرده و ورای (۲۰۱۱) است که بیان می‌کنند هدف اصلی آموزش زبان فقط آموزش توانش ارتباطی نیست، بلکه توانش ارتباطی بین‌فرهنگی را نیز آموزش می‌دهد. براون^۲ (۲۰۰۰) نیز اظهار داشت "بدیهی است که فرهنگ، به عنوان مجموعه‌ای از رفتارهای ذاتی و شیوه‌های ادراک، در یادگیری زبان دوم بسیار اهمیت دارد" (ص ۲۷۸). وی در ادامه توضیح داد که زبان بخشی از یک فرهنگ است و فرهنگ بخشی از یک زبان است. این دو "بطور پیچیده به هم تنیده" هستند به طوری که بدون از دست دادن اهمیت زبان یا فرهنگ، نمی‌توان این دو را از هم جدا کند.

نتایج این پژوهش نیز نشان داد که یکی از اهداف اصلی آموزش زبان انگلیسی، آموزش و افزایش آگاهی فرهنگی زبان آموزان به منظور توانمندسازی آنها برای توضیح و بحث درباره فرهنگ خود در محیط‌های چندزبانه و افزایش درک متقابل در جهان است. در محیط‌های بین‌المللی هنگام برقراری ارتباط با افراد از فرهنگ‌های متفاوت، اطمینان از درک اهداف گفتاری و انتقال و دریافت صحیح پیام برای جلوگیری از برداشت‌های اشتباه و بروز سوءتفاهم امری ضروری است.

افزون بر این، نتایج نشان داد که توانش بین‌فرهنگی هیچ جایی در برنامه‌های آموزشی سنتی دانشگاه‌های نظامی ایران ندارد در حالی که این توانش نقش مهمی در مشارکت و همکاری موثر با افراد محلی خارجی و کارکنان نظامی از سایر کشورها دارد. آموزش توانش بین‌فرهنگی به دانشجویان افسری باعث آشنایی آنها با راه‌های برقراری ارتباط با افراد خارجی و جلوگیری از بروز اختلافات و سوءتفاهمات در ارتباط‌های بین‌فرهنگی ناشی از تقابل زبان‌ها و فرهنگ‌های متفاوت در ماموریت‌های بین‌المللی می‌شود. لذا با توجه به نقشی مهمی که توانش بین‌فرهنگی می‌تواند در ارتقای کیفیت برقراری و تداوم ارتباط‌ها ایفا نماید، آموزش آن به موازات آموزش زبان خارجی در دانشگاه‌های نظامی از اهمیت بسزائی برخوردار است لیکن به دلیل قدیمی بودن کتب درسی و مطالبی که فاقد محتوای فرهنگی یا در حد کمی هستند، کارکنان نظامی در زمینه همکاری‌های بین‌المللی نه تنها قادر به برقراری ارتباط با هم‌تایان خود در نیروهای بین‌المللی بلکه با دشمن نیز نیستند. علاوه بر این، نتایج به دست آمده در

---

۱. Dahmardeh, M., & Wray, D.

۲. Brown, J. D.

راستای مطالعه انجام شده توسط اکستام و سروندی (۲۰۱۷) است که نشان می دهد کتاب‌های درسی در ایران دانش آموزان را با اصول فرهنگی کشورهای دیگر آشنا نمی کنند.

از دیگر نتایج این پژوهش این بود که فرماندهان ارشد و سیاست گذاران سیستم آموزش نظامی باید تدابیر و اقداماتی را برای توسعه و بهبود وضعیت آموزش و یادگیری زبان در دانشگاه‌های نظامی اتخاذ کنند. به گفته‌ی رشیدزاده و مرادیان (۱۳۹۱)، آموزش را می توان اساسی ترین زیربنای نظم، توسعه و بهبود در نظر گرفت که در آن افراد مهارت‌ها، طرز تلقی‌ها و گرایش‌های مناسب را برای انجام وظایف تخصصی کسب می کنند. امروزه، دانشگاه‌های نظامی که به عنوان مهد آموزش و پرورش افسران و فرماندهان در سطح نیروهای مسلح به دلیل ارتباط مستقیم با آموزش و پرورش انسان‌ها یکی از مهم ترین حوزه‌های توسعه در نیروی مسلح به شمار می روند برای جا نماندن از فن آوری‌های جدید و آموزش بهینه و با کیفیت بالاتر دانشجویان خود نیازمند توسعه و بهبود سیستم آموزشی بوسيله‌ی بکارگیری فناوری‌های نوین آموزشی است. برابر بند «پ» دکترین آموزشی نیروهای مسلح، شکستن مرزهای دانش برای تولید علوم و فنون دفاعی و امنیتی پیشرفته فراتر از دانش موجود جهانی بر پایه خلاقیت و نوآوری، استفاده بهینه از دانش بشری، بهره گیری از تجربیات مجربین و کار کشته های تعلیم و تربیت به عنوان محوری اساسی در آموزش های نیروهای مسلح در راستای ایجاد سازمانی یادگیرنده که توانمندی و اعتماد به نفس کارکنان را توسعه دهد، از اهمیت بسزائی برخوردار است.

نتایج این مطالعه نشان داد محتوای برنامه درسی در دانشگاه‌های نظامی مطابق با نیازهای آموزشی دانشجویان افسری نیست و اهداف و نتایج یادگیری را مشخص نمی کند. بنابراین، برنامه درسی فعلی زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران نیاز به تجدید ساختار دارد. نتایج به دست آمده در راستای مطالعه انجام شده توسط عباسیان و همکاران (۱۳۹۰) است که نشان داد وضعیت برنامه آموزش زبان در دانشگاه افسری امام علی (ع) از برخی جنبه‌ها موفق و رضایت بخش است و از برخی جنبه‌ها چندان رضایت بخش نیست و نیازمند بازبینی و البته فراهم نمودن مجموعه ای از شرایط است. افزون بر این، مهارت‌های گفتاری و شنیداری که در برنامه آموزش زبان عمومی چندان مورد تأکید قرار ندارند، جزء نیازهای حرفه‌ای دانشجویان افسری می باشند. دانشجویان افسری باید مهارت‌های ارتباطی و توانایی‌های ارتباط و تعامل با فرماندهان نظامی سایر کشورها را بدست آورند؛ مهارت‌های نوشتاری انگلیسی خود را توسعه دهند؛ مهارت‌های مکالمه

انگلیسی را بهبود بخشند و به طور کلی مهارت‌های نظامی خود را برای انجام موفقیت آمیز وظایف و ماموریت‌های تعیین شده و همچنین بیان افکار و عقاید خود با استفاده از جملات مناسب به زبان انگلیسی ارتقاء دهند.

از آنجایی که دانشجویان افسری در دانشگاه‌های نظامی برای حرفه خاصی آموزش می‌بینند، زبان انگلیسی برای اهداف نظامی باید پایه و اساس طراحی برنامه درسی را شکل دهد. علاوه بر این، دانشگاه‌های نظامی باید به بازنگری، نوسازی، توسعه و استانداردسازی برنامه‌های آموزشی زبان انگلیسی با روشی موثر و کاربردی ادامه داده و آنها را در سیستم آموزشی خود ادغام کنند و تأکید بیشتری باید به طراحی و استانداردسازی کتاب‌های درسی و ایجاد محیط دیجیتال مناسب برای آموزش و خودآموزی زبان انگلیسی صورت گیرد. افزون‌براین، دانشگاه‌های نظامی باید نقش اساسی خود را در آموزش زبان انگلیسی برای به روز رسانی روش‌های آموزش و ارزیابی بهبود بخشند. آنها مسئول بهبود دانش زبان انگلیسی افرادی هستند که در آینده مسئول دیپلماسی نظامی، فرماندهی و اعزام گسترده نیرو به خارج از کشور و استفاده کننده از سلاح‌ها و تجهیزات فنی مدرن خواهند بود. همه این اقدامات باید برای ایجاد محیط مطلوبی برای یادگیری و استفاده از زبان انجام شود.

۶. نتیجه گیری

پژوهش حاضر تلاشی برای بررسی دیدگاه و درک فرماندهان ارشد نسبت به ضرورت و کاربرد آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران می‌باشد. نتایج این مطالعه نشان داد که امروزه در راستای حضور مقتدرانه نیروهای مسلح در مرزها و محیط‌های بین‌المللی و پهنه‌ی آب‌های آزاد جهت حفظ منافع جمهوری اسلامی ایران و ایجاد و حفظ امنیت، آموزش زبان‌های خارجی بویژه زبان انگلیسی به عنوان یک زبان میانجی یکی از مهمترین اولویت‌های نظام آموزشی نیروهای مسلح می‌باشد. بسیاری از نتایج این پژوهش در راستای مطالعات انجام شده قبلی (ارنا- مونته زینوس، ۲۰۱۳؛ اکستام و سرون‌دی، ۲۰۱۷؛ بوبیر، ۲۰۱۷؛ پاتسان و زچیا، ۲۰۱۸؛ دهمرده و ورای، ۲۰۱۱؛ عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰؛ ماستفا، ۲۰۱۲؛ متعی، ۲۰۱۹؛ منشیکوا و بلوشیتسکایا، ۲۰۰۸) بود که بر اهمیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی و زبان انگلیسی به عنوان وسیله‌ای برای ارتباط در محیط‌ها و زمینه‌های بین‌المللی متمرکز شده است. نتایج نشان داد که ارتباطات نقش مهمی در هر حرفه ایفاء می‌کند و موفقیت هر فعالیت

حرفه‌ای بطور قابل توجهی به میزان مهارت‌های ارتباطی متخصصان آن بستگی دارد. زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در ارتباطات بین‌المللی نظامی در نظر گرفته می‌شود و ارتباط ضروری بین کارکنان نظامی و نیروهای بین‌المللی را تسهیل می‌کند.

هدف اصلی دانشگاه‌های نظامی به عنوان مهمترین نهاد نظامی و آموزشی، پرورش، آموزش و تولید "افسران نخبه" و متخصصان نظامی حرفه‌ای است که دارای صلاحیت و شایستگی زیاد برای خدمت در نیروهای مسلح و به ملت شریف ایران هستند. فرماندهان ارشد ایرانی از اهمیت آموزش زبان انگلیسی و ضرورت ارتقاء سطح زبان انگلیسی کارکنان نظامی به منظور انجام "فعالیت‌های همکوشانه" موفق مانند کار مشارکتی در محیط‌های چندملیتی، شرکت در عملیات‌های بشر دوستانه، شرکت در ماموریت‌های بین‌المللی، و همکاری با دانشگاه‌های غیرنظامی برای تبادل تجربیات آگاه می‌باشند.

علاوه بر این؛ نتایج نشان داد که یکی از اهداف اصلی آموزش زبان انگلیسی آموزش و افزایش آگاهی فرهنگی زبان آموزان است. توانش بین‌فرهنگی نقش مهمی در همکاری با افراد محلی خارجی ایفا می‌کند تا بطور موثری با پرسنل نظامی از کشورهای دیگر همکاری داشته باشند. با توجه به نقشی مهمی که توانش بین فرهنگی می‌تواند در ارتقای کیفیت برقراری و تداوم ارتباط‌ها ایفا نماید، آموزش آن به موازات آموزش زبان خارجی در دانشگاه‌های نظامی از اهمیت بسزائی برخوردار است اما همانطور که قبلاً نیز بیان شد توانش بین‌فرهنگی در برنامه‌های آموزشی سنتی در دانشگاه‌های نظامی ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است بنابراین در زمینه همکاری‌های بین‌المللی کارکنان نظامی قادر به برقراری ارتباط با هم‌تایان خود در نیروهای بین‌المللی نیز نیستند.

علاوه بر این، نتایج نشان داد برقراری ارتباط و ایفاء نقش در تعاملات جهانی، دستیابی به دانش سامانه‌های تجهیزاتی و تسلیحاتی نوین و استفاده از فن‌آورهای برتر مستلزم فراگیری یک یا چند زبان خارجی است لذا فرماندهان ارشد و سیاست‌گذاران آموزش در حوزه نیروهای مسلح باید تدابیر و اقداماتی را برای توسعه و بهبود وضعیت آموزش و یادگیری زبان انگلیسی اتخاذ کنند. آنها باید دانشجویان افسری را برای آموختن و کسب مهارت‌ها و توانایی‌های ارتباطی برای برقراری ارتباط و تعامل با فرماندهان نظامی سایر کشورها آماده کنند. مهارت‌های نوشتاری و مکالمه انگلیسی دانشجویان را توسعه و بهبود بخشند و به طور کلی مهارت‌های نظامی آنها را برای انجام

موفقیت آمیز وظایف و ماموریت‌های نظامی تعیین شده و همچنین بیان افکار و عقایدشان با استفاده از جملات مناسب به زبان انگلیسی ارتقاء دهند.

نتایج نیز نشان داد که وضعیت برنامه آموزش زبان در دانشگاه‌های نظامی در برخی جنبه‌ها نسبتاً موفق و مناسب است ولی تا رسیدن به وضعیت مطلوب هنوز فاصله دارند و نیازمند بازبینی و فراهم نمودن مجموعه‌ای از شرایط است. به منظور رفع مشکلات و کمبودهای برنامه آموزش زبان عمومی در دانشگاه‌های نظامی و دستیابی به یک برنامه مؤثر، موفق و استاندارد برای پرورش، آموزش، و تولید "افسران نخبه" که صلاحیت بالایی برای خدمت به نیروهای مسلح ایران داشته باشند دانشگاه‌های نظامی باید اقدام به بازنگری، سازماندهی زیرساخت‌ها و استانداردسازی برنامه‌های آموزش زبان عمومی و تخصصی؛ ارائه آموزش هدفمند مبتنی بر سیاست‌گذاری‌های کلان آموزشی و هم‌سو نمودن آموزش زبان با اهداف نظامی-دفاعی، متناسب سازی اهداف آموزش با نیازهای حرفه‌ای دانشجویان و استفاده از منابع و کتاب‌های آموزشی منطبق با این اهداف؛ ایجاد انگیزه و فضای رقابتی بین دانشجویان با ارائه مشوق‌های مادی و معنوی؛ استفاده از اساتید توانمند و تغییر رویکرد آموزشی از تدریس به یادگیری (استاد محور به یادگیرنده محور) و ایجاد آزمایشگاه‌های پیشرفته زبان و استفاده مؤثر از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های جدید در حوزه آموزش زبان نمایند.

انجام مطالعاتی که ضرورت و کاربرد آموزش زبان انگلیسی را در دانشگاه‌های نظامی ایران مورد بررسی قرار می‌دهد بسیار مهم است زیرا به دانشجویان افسری کمک می‌کند تا توانایی و قابلیت‌های خود را برای برقراری ارتباط مؤثر به زبان انگلیسی در زمینه‌های نظامی که در آن باید با سایر پرسنل نظامی از زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف ارتباط برقرار کنند، افزایش دهند. یافته‌های این پژوهش تاثیر مثبتی بر نظام آموزش نظامی و فرماندهان ارشد دارد تا بتوانند نقش و مسئولیت خود را در به‌روزرسانی، توسعه و استانداردسازی برنامه‌های آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی با روشی مؤثر و کاربردی با موفقیت ایفا کنند. افزون‌براین، به نظر می‌رسد که دانشگاه‌های نظامی نیازمند ایجاد شرایط آموزشی برای توانمند ساختن بیشتر دانشجویان افسری در ابراز ایده‌ها و نظرات خود به زبان انگلیسی شوند تا بتوانند ارتباط لازم را از طریق دانش زبانی در طول روند ارتباطی در محیط‌های مختلف نظامی به زبان انگلیسی را داشته باشند، تا اینکه فقط مترجم انگلیسی-فارسی باشند. باید در نظر داشت که داشتن دانش بین فرهنگی به معنای پذیرفتن

فرهنگ بیگانه نیست. بلکه این دانش می‌تواند این حوزه ی بسیار مهم که هدف آن دفاع از فرهنگ و مرز و بوم کشور مقدس جمهوری اسلامی است را تقویت نماید.

فهرست منابع

استراوس، انسلم. کوربین، جولیت (۱۳۹۰). مبانی پژوهش کیفی: فن و مراحل تولید نظریه زمینه ای. ترجمه: ابراهیم افشار. تهران، نشر نی.

احمدی پور، طاهره. (۱۳۸۷). لزوم اتخاذ سیاست - ت زبانی در برابر گس - ترش زبان انگلیسی. فصلنامه مطالعات ملی. شماره ۳۵.

آفاگل زاده فردوس، داوری حسین. (۱۳۹۳). جهانی شدن و گسترش زبان انگلیسی (ضرورت ها و الزامات بهره گیری از رویکرد انتقادی در مواجهه با زبان انگلیسی در ایران). فصلنامه راهبرد فرهنگ، شماره ۲۵، سال هفتم، تابستان ۱۳۹۳، صص ۱۷۹-۲۰۳.

رحیمی، مهرک و زهرا نبی لو. (۱۳۸۷). جهانی شدن و ضرورت اصلاح دوره های آموزش زبان انگلیسی در ایران؛ چالش ها، فرصت ها. فناوری و آموزش. سال سوم. شماره ۲.

رشیدزاده، فتح اله. مرادیان، محسن. (۱۳۹۱). قوت ها و چالش های نظام آموزشی دانشگاه های افسری آجا. فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت نظامی شماره ۴۶، سال دوازدهم، تابستان ۱۳۹۱ صص ۳۵-۶۴

عباسیان غلامرضا، شیرمحمدی جواد، و نیکویی مجید (۱۳۹۰). ارزیابی برنامه آموزش های علمی در بافت سازمان های نظامی و ارائه الگوی آموزشی متناسب (با تاکید بر ارزیابی برنامه آموزش زبان انگلیسی دانشگاه افسری امام علی (ع)). فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت نظامی، شماره ۴۳، سال یازدهم، پاییز ۱۳۹۰، صص ۴۲-۱۱

عباسیان، غلامرضا. فرجی آستانه، پیمان. (۱۳۹۳). تاثیر برانگیختن آگاهی نحوی و معنایی بر تقویت توانش گفتمانی زبان آموزان دوره های ضمن خدمت نظامیان. فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت نظامی. شماره ۵۶، سال چهاردهم، زمستان ۱۳۹۳، صص ۲۲-۱

علوی مقدم، سیدبهنام و رضا خیرآبادی. (۱۳۹۱). بررسی انتقادی برنامه درسی ملی در حوزه آموزش زبانهای خارجی. مطالعات برنامه درسی. سال هفتم. شماره ۲۵.

گل احمر، احسان. عموزاده، محمد. (۱۳۸۸). انگلیسی به عنوان زبان میانجی جهانی و تأثیر آن بر زبان‌های دیگر. مجله پژوهش‌های علوم انسانی، سال دهم، بهار و تابستان ۱۳۸۸، صص ۱۸۷-

۱۷۷

کلابی، سیاوش، پژوهش در برنامه ریزی آموزشی. چاپ دوم، چاپخانه تابش (۱۳۷۰).

- Angelevski, S., Hadzi-Janev, M. (2114). Contemporary Challenges in the Military Education: Macedonian Military Academy in the Context. *Journal Contemporary Military Challenges*, 1202114 - 12 (2): p. 41 - 52
- Beman, W. O. (1986). *Language, Status and Power in Iran*. Bloomington: Indian University Press
- Boby, S. L. (2017). English for Professional Communication as a Global Language. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, (148), 22-25.
- Brown, H. D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching* (4th ed.) (New York, Pearson Education Company).
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Traditions*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahmardeh, M., & Wray, D. (2011). Culture and English language Teaching in Iran. *The Iranian EFL Journal*, 7(5), 264-281.
- Davidheiser, S. A. (2013). *Identifying Areas for High-School Teacher Development: A Study of Assessment Literacy in the Central Bucks School District*. A thesis presented to the school of education at Drexel University.
- Djozo, K., Dimitrovska, A., Angeleski, S. (2014). Evaluation of the Contents of Military Education according to the Needs of the Contemporary Military Missions. *International Scientific Conference, Records of Proceeding*, (2): p. 541 – 53
- Ekstam, J. M., & Sarvandy, E. (2017). English Language Teaching in Iran: Tradition versus Modernity. *Chinese Journal of Applied Linguistics*, 40(1), 112-119.
- Ellis, R (1997). *SLA research and language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Farhady, H., Hezaveh, F. S., & Hedayati, H. (2010). Reflections on Foreign Language Education in Iran. *TESL-EJ*, 13(4), n4.
- Foroozandeh, E. (2011). History of High School English Course Book in Iran: 1318-1389 (1930-2010). *Roshd Foreign Language Teaching Journal*. 26 (1). 57-69.

- Gilman, E., Herold, D.E., eds., (2002). *The Role of Military Education in the Restructuring of Armed Forces*. NATO Defence College, Rome Gjozo.
- Griffiths, A. J., Alsip, J., Hart, S. R., Round, R. L., & Brady, J. (2020). Together We Can Do So Much: A Systematic Review and Conceptual Framework of Collaboration in Schools. *Canadian Journal of School Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/0829573520915368>.
- Gupta, A., & Pathania, P. (2020). To Study the Impact of Google Classroom as a Platform of Learning and Collaboration at the Teacher Education Level. *Education and Information Technologies*. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10294-1>.
- Haberland, H. (2011). Ownership and maintenance of a language in transnational use: Should we leave our lingua franca alone? *Journal of Pragmatics*, 43, 937-949.
- Jenkins, J. (2009). English as a Lingua Franca: Interpretations and Attitudes. *World Englishes*, 28(2), 200-207.
- Jin, S. (2019). *Teaching English as an International Language (TEIL) in the Military Context: Incorporating TEIL into the English Curriculum of the Korea Military Academy* (Doctoral dissertation, Arizona State University).
- Juntanee, J. (2019). *Global Englishes orientation of English textbooks in Thailand*. Burapha University, Thailand.
- Kachru, Y., & Smith, L. E. (2009). The Karamic Cycle of World Englishes: Some Futuristic Constructs. *World Englishes*, 28(1), 1-14.
- Khubchandani, L. (2008). Language Policy and Education in the Indian Subcontinent. In *Encyclopedia of Language and Education*, 2nd Edition, (Vol.1, pp. 393-404). New York: Springer Science + Business Media LLC.
- Kiany, G. R.; S. A. Mirhosseini & H. Navidinia. (2010). Foreign Language Education Policies in Iran: Pivotal Macro Considerations. *Journal of English Language Teaching and Learning*. 53 (222). 49-70
- Li, M. (2019). Thoughts about Foreign Language Teaching Planning Reform in Military Universities. *Open Journal of Social Sciences*, 7(03), 491.
- Lorinczova, K. (2010). *Teaching English to speakers of other languages in two sociocultural contexts*. The University of Oklahoma.
- Matei, F. L. (2019). The Intercultural Competence of Military Students in the Context of International Mobility. *Land Forces Academy Review*, 24(2), 115-122.
- Matsuda, A., & Friedrich, P. (2011). English as an International Language: A Curriculum Blueprint. *World Englishes*, 30, 332- 344.
- Matsuda, A. (2006). Negotiating ELT Assumptions in EIL Classrooms. In J. Edge

- (Ed.). (Re)Locating TESOL in an Age of Empire (pp.158-170). London: Palgrave.
- Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design: An interactive approach* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications
- Meng, L., Mei, S., & Wenhui, H. (2020, August). Expand the Research and Practice of the Training Path of English for Military Cadets. In 2020 4th International Seminar on Education, Management and Social Sciences (ISEMSS 2020) pp. 114-117.
- Menshikova, E. U., & Beloshitskaya, N. N. (2008). *English Language for Professional Communication*.
- Mustafa, E. R. (2012). The Role of Foreign Language in the Success of Global Military Operations and English as a Global Lingua Franca. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 4(1), 279-286.
- Nagy, T. (2016). English as a Lingua Franca and Its Implications for Teaching English as a Foreign Language. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 8 (2), 155–166.
- Nunan, D. (2003). The Impact of English as a Global Language on Educational Policies and Practices in the Asia-Pacific Region. *TESOL Quarterly*. 37(4). 589-613.
- Orna-Montesinos, C. (2013). English as an International Language in the Military: A Study of Attitudes. *LSP Journal-Language for special purposes, professional communication, knowledge management and cognition*, 4(1).
- Park, J. S-Y. & Wee, L. (2011). A Practice-Based Critique of English as a Lingua Franca. *World Englishes*, 30(3), 360–374.
- Pateşan, M., & Zechia, D. (2018). Foreign Language Education in the Military. In *International conference Knowledge-Based Organization*, Vol. 24, No. 2, pp. 351-355.
- Pinner, R. S. (2009). ELT and the Global Recession. *ELT Journal*, 63(4), 390-392.
- Poehner, M. E., & Wang, Z. (2021). Dynamic Assessment and second language development. *Language Teaching*, 54(4), 472-490.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum development in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Samarin, W.J. (1968). "Lingua Francas Of The World". In Fishman, J.A. (Ed) *Readings In The Sociology Of Language*. The Hague: Mouton.
- Seidlhofer, B. (2005). English as a Lingua Franca. *ELT Journal*, 59, 339-357.
- Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Susilo, A.P., Riskiyana, R., Lestari, E., Yanti (2022). *Interprofessional Collaboration*

and Education in the Hierarchical and Collectivistic Culture. In: Claramita, M., Findyartini, A., Samarasekera, D.D., Nishigori, H. (eds) Challenges and opportunities in health professions education. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-7232-3_11

Tollefson, J. W. (1991). Planning Language, Planning Inequality: Language Policy in the Community. London: Longman.

Wardhaugh, R, 2006, An Introduction to Sociolinguistics (5th edition). Oxford: Blackwell.

Wright, S, 2004, Language Policy & Language Planning. New York: Palgrave Macmillan.

Van Lier, L. (2000). From Input to Affordance: Social Interactive Learning from an Ecological Perspective. In J. P. Lantolf (Ed.), Sociocultural Theory and Second Language Learning: Recent Advances (pp. 245-259). Oxford: OUP.